

SAŠIUVAS

ANTRAS.

TĖVYNES SARGAS.

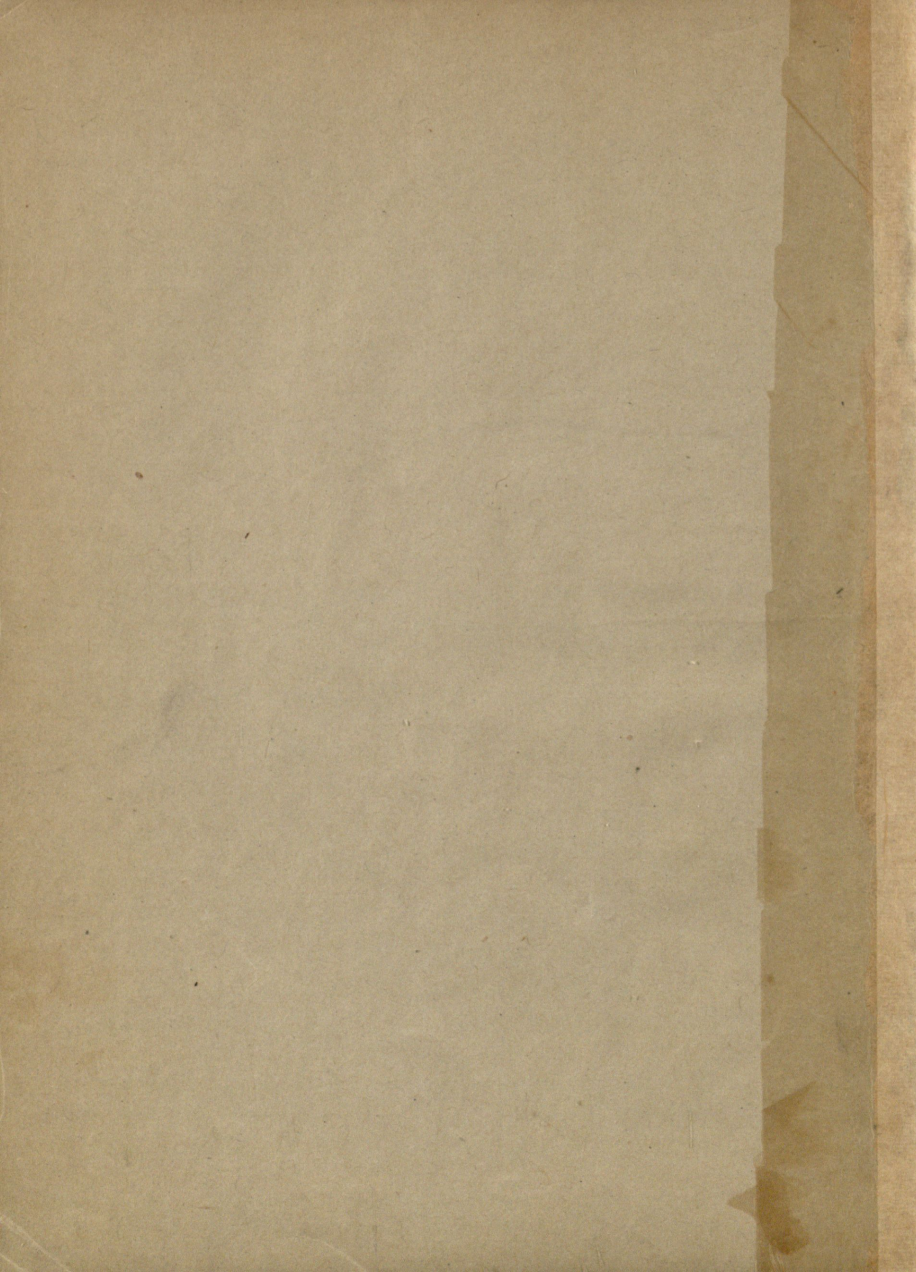
MENESINIS LAIKRAŠTIS

paskirtas dvasiškam ir medžiagiškam Lietuvių
tautos sulaikymui par jos apšvietimą.

MENŪ 1896 VASARIS.

TYLŽEJE.

TĖVYNES SARGAS.

„Ne katalikyste dėl Tėvynės,
bet patrijotizmas iš Dievo mellės“.

Išeina ant mėnesio vieną kartą. Metine prekė ant vietos 1 rublis;
prusineis pinigais 2 m. 20 Pf. I Ameriką su prisiuntimu 1 dol.
Atskyras numeris ant vietos 10 kap.,

Į t a l p a.

	rusl.		rusl.
Keli žodžei Brolems Lietuvems		Svetimi raštai „Russko-Polskija	
A. Kuronelis	1	otnošenija“ (Pabaiga) Vaišg.	32
Pradinis mokymas Žemaičiuose		II. Bažnitiinei veikalai. Ka reika-	
Vaišgantas	6	lauja Bažnyčia, kad kas	
Ką gerą gali padaryti valščiaus		galētu buti priskaitytas prie	
sudas (Pabaiga) Vaišgantas	15	palaimintuju ir šventuju. M.	34
Sergėkites apgaudinotojus A. D.	23	Apie piemenų auklėjimą P. B.	38
Žinios iš Telšių, Alsėdziu, Sa-		Šis tas apie prastų žmonių	
lantų, Kauno, Maskvos,		žaislus (zabovas) G. D. . . .	42
Breslavos, Kvedainos, Kulių		Naudingi pamokymai.	45
ir Tilžės	26		

I.

Keli žodžei Brolems Lietuvems.

Jau bus arti dvidešimties metų, kaip Lietuvei radėjo kusti ir rupintis apie savo kalbos užlaimą ir savo rašliavos praplatinimą, nors vyresybė visai megino lietuviską kalbą ir raštą maikinti.

Užtai-gi, nelaimingiems maišto metams (1863) raslinkus, Lietuvių balsas iš karto kur nekur ir

tai labai retai teatsiliepdavo. Lietuvos jaunimas mokslinyčiose daugiausei užmiršdavo savo prigimtą kalbą. Nemaž buvo ir tokių, kurie sarmatijos prisipažinti savo vienmokšlių akysę esą Lietuveis ir moką lietuviškai šnekėti, nes tūjais gaudavo vardą „mužikų“ arba „žmogusų“. Tai-gi vaikai prasčiokėlių — Lietuvių dažnai slėpdavo savo kiltį, melūdavo, sakydami esą gymę ne sodžiuse, bet dvaruse arba miesteliuse. Atsirasdavo ir tokie, kurie kitiems matant nenorėdavo — baciūti rankos savo tėveliui, kada tašai, pasilgęs sunaus, atvažiūdavo jo aplankytu. — Šėndieną jau to nebėra. Viskas atsimaine. Daugumas Lietuvos vaikų išėjo augštesnes mokslinyčias. Visi drąsei išpažįsta esą Lietuveis. Vikresni ir darbštesni pradeda ištirinėti moksliskai savo kalbą, kiti vel, parvažiavę ant švenčių namon, rankioja lietuviškas dainas, pasakas, patarles ir tt. Lietuvei-Studentai Petrapylej' ir Maskvoje įsteigia lietuviškas Draugystes. Ten visi, kasnedėlią arba kasantrą susirinkdami, skaito lietuviškas knygias, mocos lietuviško kalbomokslio ir dainnūja lietuviškas dainas; kiteip nešneka, kaip tikt lietuviškai. Vienu žodžiu, Lietuvos jaunimas, kaip iš to viso galima aiškei matyti, užia ir juda, kaip bitis avilyje, pavasariu atėjus ir saulelei užkaitinus. Lietuviška kalba, dar nesenei visų užmiršta ir nėkinama, sulauke dabar nū visų meilę ir pagirimą. Iš sodžių ir aprukusių grįtelių mūsų prasčiokėlių pradeda jau pamažel' veržtis į dvarus ir dvarelius. Terp pačių ponų ir bajorų jau atsiranda nemaž tokių Lietuvos mylėtojų, kurie netiktai patįs grynai lietuviškai

šneka, rašo, bet ir savo vaikus mokina mūsų kalbos. Skaitlius tokių vyrų netiktai nemažas, bet kasdieną vis dauginas. Teip visai Lietuvai sukrotus, reikia ir visai katalikų Dvasiškijai nesnausti, reikia veizdėti ir daboti, kad tasai sujudimas neatneštu nėko blogo nei šv. mūsų tikėjimui, nei pačiai Lietuvai. Reikalingas yra daiktas žinoti, jog tas sujudimas, nors ir išeina iš tėviškumo (lietuviškumo) jausmų, ne visai yra geras. Nes kas labiaus tą sujudimą daro? O tai daugiausei jauni Lietuvai, kurie mokos gimnazijose ir universitetuse arba kurie, pabaigę augštesnes mokslinycias, išėjo į svieta. O kokios dabar visur mokslinycios? — kiekvienas iš skaitytojų patsai gerai žino. Neužmiršta tenai mūsų Brolei savo prigimtos kalbos, bet ant savo nelaimes daugumas iš jų praranda turtą daug brangesnį, kuriūmi yra šventas tikėjimas ir nekaltybe. Netikystei ir paleistuvystei įvisus mokslinyciose nėra dyvo, jog iš ten nemažas skaitlius ir Lietuvių išeina mažatikiais ir pasileiduseis, kaip ubago botagas, o nekartą ir bedieveis. Tokie tai jauni Lietuvai, nesenei pabaigę mokslus arba dar besimokantįs, ir daro tą sujudimą, apie kurį augšciaus buvo pasakyta. Matome iš to, kad versme to sujudimo sudrumsta, o par tat ir patsai sujudimas negali buti suvis geras. Vienok nėra reikalo jo tramdyti ir stabdyti, nes tai antrapus ir nepasiseks. Daug geriau bus, jei kunigai turės atverstas akis ant darbų priešingos šalies. Dabar tiek tiktai turime žinoti, kad vadovai to naujojo lietuviško tėviškumo šaukia visais balsais: „mokykites lietu-

viskai, meskite šalyn lenkišką kalbą!“ — norėdami iš lietuviškos kalbos nusikalti sau ginklą, su kuriūmi stačiai ar nušalei galėtu pamažėl' atstumti kunigus nu žmonių, paskui-gi daryti su Lietuveis, ką užsigeis.

Žinodami tai turi rupintis ir kunigai kūgreičiausei įgyti sau tą patį ginklą, idant su jūmi galėtu apginti ir šv. tikėjimą nu užpuldinėjimų ir žmones nu apgaudinėjimų; turi, sakau, rupintis kunigai, idant tasai jų ginklas butu daug geresnis ažu priešinių ginklus. Musų priešiniai mocos lietuviškai — mokykimes ir mes; jie jau neblogai rašo — mes rašykime dar geriaus; jie mocos dėl tuščios garbės arba dėlto, jog dabar toki mada įvyko — kunigai-gi ir tie, kurie Dievui laiminant ir daleidžiant prijėms neužilgo tą šventą stoną, turi mokyti savo kalbos dėl meilės Dievo, šv. Bažnyčios ir artimo, nes kalba tai reikalingas pabuklas, kuriūmi reiks Dievo žodį skelbti žmonems, norint jūs užlaikyti šv. tikėjimą ir apginti nu neprietelių. Tai viena priežastis, dėl kurios turime su atidę mokyti lietuviškai.

Antra priežastis yra ta, idant reikalui atėjus galėtumime kariauti su priešiniais netiktai žodžiu, bet ir plunksną. Ar ta valanda toli dar nu musų? — nežinome. Bet gali papusti vėjas iš kitos šalies ir viskas parsimainys. Vyresnybe išvydus, kad prispaudimu nėko negavo, negins gal neužilgo kitoniško kelio, kelio laisves, kaip tai su Latveis padare. Dūs tadą gal daleidimą spaudinti lietuviškas knygas ir laikraščius. Tūmet ir nenorėdami turėsime stoti į karę. Dabar jau dažnai atseina ginčitis su bedieviškomis knygomis

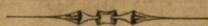
ir laikraščiais, kaip „Varpas“^{*)} tada-gi atsirastokių knygų ir laikraščių daugiaus. Kaip-gi su jeis kariausime plunksnos rankoj' nėkadros neturejė? Tai-gi matydami, kaip didis yra reikalas kiekvienam kunigui ir klierikui gerai išmokti lietuviškai, leidžiame šį straipsnį, norėdami paraginti visus mūsų vienmokslis ir draugus ant teip reikalingo darbo. Lygšiolei daugumas kunygų ir klierikų, tiesą pasakius, mažai tesirupino apie reikalingumą gero išsimokinimo lietuviškos kalbos, įkalbinėdami sau, kad kalbėsime tiktai su prasciokeleis, jiems tiktai lietuviškus pamokslus tesakysime, o dėl prasciokų kaip bus pasakyta, teip ir gerai. Bet toksai išsiteisinimas visiškai netikęs; nes ateis laikas ir tai gal neužilgo, kada mūsų pamokslų klausys netiktai prasciokai, bet ir ponai. O tie išgirdę skelbėja netikusei kalbant, žinoma, nepraleis to dykai: jėms jūktis prieš žmones, sakydami: „ar matot? tasai kunigas, Lietuvio — prascioko sunus, nemoka lietuviškai! . . . kad mes ponai nemokėtumime, tai ir dyvo nebutu, bet dabar tas . . . tas . . . ir tt.“ Tokiam kunigui bus didi sarmata — o žinoma, jog kiekvienas papeikimas kunigo iš šalies neiseina ant žmonių gero. Užtat mokykimes lietuviškos kalbos teoretiško pažinimo iš kalbomokslio, o besimokydami teorijos neužmirškime ir praktikos, nes viena be kitos neat-

*) „Varpas“ N. 1 šių metų ant 9 pusl. kritikavodamas Amerikos naują katalikišką laikraštį „Rytas“, Judą Makabėji, žydų kunigaikštį, siunčiantį pinigūs į Jeruzolimą ant maldų už dušias, vadino „gešėtmacherių“ ir mūsų kunigus, kurie savo poteriūšę už dušias meldžias, teipo-gi pramine „gešėtmachereis“ — buk kunigai šveičia, kiti-gi kenčia. Mat „Varpas“ išjūke Šventraščio žodžius ir kunigūškus poteriūs. —

neša tiek naudos. Kalbos išmokstame netiktai iš kalbomokslio, bet teipo-gi iš skaitymo ir rašymė. Pas mus-gi rašymo mažai, o skaitymo visiškai nėra. Tai-gi turime viltį, jog skaitymas „Tėvynės Sargo, kuriamę yra užlaikyta ir tikra lietuviška kalba ir garbingo kun. Jaunio rašyba, nors šiek tiek prisidės dėl praktiško pažinimo mūsų kalbos.

„Dieve, Karaliau galingas,
 „Pulu prieš Tavę ant kelių;
 „Meilei pažvelgk į Lietuvą,
 „Apgink ją nu neprietelių!“

A. Kurunelis.

Pradinis mokynimas Žemaičiuose.

(Pagal J. Vitortą. *Przegląd Powszechny 1895,3.*)

Pradžioje bėgančiojo ar tai pabaigoje praėjusiojo, jau gerai nebeatmenu, dešimtmečio buvome liudininkai nešvankios kritikos J. Šliupo kningelės „Litwini i Polacy“. Autorius galėjo kartais su tiesą apsilenkti, galėjo mažus dalykus ištempti dėl pridavimo aniems didesnės vertės ir svarumo, galėjo negerai sujungti priežastes su pasekmėmis ir par tat išvesti klaidingas konkluzijas; kritikos darbas neapkęsti neteisybės ir aną parodyti. Žinomas Petraturko lenkiško „Kraj'aus“ korespondentas iš Lietuvos Jonas Vitortas paminėtoje kritikoje (nes tai jis buvo jos autorium), pažymėtoje antrašu „Litwomani“ ir patalpintoje „Kraj'aus“ priedūse, atliko tą darbą pagal savo galės. Ir visa butu gerai buvę, kad jis pats butu neapsilenkęs sutiesą. Tėvynės meilė, kartais ištikro gal paraiškei pasirodanti jaunūsiūse lietuviūse, davė jam progą užmesti jiems paniekinantį vardą — Litvomanų, plačei paskui pasklydusį po Rosiją, Lietuvą ir Lenkiją, biaurindamas vargstančius dėl savo Tėvynės atgaivinimo lietuvius. Pagal autoriaus augštinimas savo Tėvynės, sanbrolių grąšinimas ir raginimas buti tėvynaineis

tai yra liga, manija, medžiaga išjūkimui garsių jumorystų. Nešvankus išvardijimas rado gerą dirvą pas minkštgalvius, su pasigerėjimu ir dabar tą vardą tebevartojančius, ir nešvankumas tebėra, nors jau gerokai metų praslinko į užmiršimą. Kaip saulė aiškus buvo jo tikslas — satyrą nubaidyti lietuvius nū užmanymo, teip nemalonaus jų sąsiedams-lenkams, prie kurių, Dievas žino, kas ji stumė.

Tempora-mutantur . . . (Laikai parsimaino) Šendiena Vitortą, kitados paniekinusį parodančius pasauliui savo Tėvynę, matome bešnipinėjančią, besiknaisiojančią jos viduriusę. Iš netyčiu kartais pasirodo ir simpatijos spindulelis straipsniūse, talpinamūse Kriokuvos lenkiškame „przelgad Pow-szechny“. „Łądy ludowe na Litwie“, „szkolnictwo ludowe na zrudzi“, „Postępy prawosławia w Gub. Kowieńskiej“ yra kaip atlyginimu už nešlovę. Tegul kalba pasauliui apie mūsų geras, o nors ir piktas, bet tik teisingas puses, tegul mus pažįsta, begne išnyks kumet, nors paniekinimo vardas, begne užsidės garbės vainiko ir tie, kurie kitiems berodydamę, mus pamylėjo. Tegul rašo nors ir svetimoje kalboje, jei jau nemoka savos, kurios buvo išsižadėjęs: vis tai skatikas į mūsų išdą.

Ką jis padarė prieš kitus, padarykime prieš savę: atverskime vieną-antrą mūsų praeitės istorijos lakštą ir paveizdėkime, koks buvo, o iš dalies ir koks yra žmonių apšvietimo padėjimas Lietuvos Kunigaikštystėje. Pasinaudoti gal P. J. Vitorto: „Szkolnictwo ludowe na zrudzi“ ne dėlto, kad tas straipsnis turētu ką įpatinę naujo: autorius yra paprastu kompiliatorium iš žinomo Jaroševyčės ir Jubilejinės knygos Kauno Gub., teipo-gi ir metinių „Pam kn.“ Kauno gub., bet dėlto, kad ten randame rupestingai apmestas gijas, ant kurių kiti turintys daugiau žinių, gali išausti visą Lietuvos mokyklų ir mokymimo istoriją. Šaltenei, iš kurių jis sėmė, mums yra lengvei prieinami, todėl nekuriūs mažmožius apleidžiau: jie gali buti interesingi tiktai užrubežiškiam.

Vienas vienok nemeilus rūžas tiesias par visą gan-ilgą straipsnį, rūžas, gali pareikalauti ir nū p. Vitorto atsakymo už tiesos iškreipimą. Autorius, užsimanęs perkratyti Žemaičių „žmonių“ mokymimą, kiek tik kartų užliečia tūs „žmogusus“,

visur matai jų „chlopais“; žemaitį autorius identifikuoja su „chlop“ ir kito vardo aniems neranda. Minėdamas gi mūsų apšvietimo Korifiejus-Radživilus, Tyškevyčes, Vyskupas, atsargei anūs apeina, o pagirdamas pavadina „gorliwy obywatel“, suprask — ne žemaitis. Lenkų aktyvaizdoje Žemaitija visgi autoriaus parodyta „chlopiška“, lygei kaip ir jų literatūra — žmonių (suprask-chlopų)-ludowa. Autorius sakos regėjęs lietuviškus raštus; jei iš tikro regėjo, tai reikėjo ir perskaityti, butu atradęs, kad lietuvei turi ir bajorus ir pradžia inteligentiškos literatūros, nevien „ludowa“. Na, tiesa, iš karto nėra ko taip daug reikalauti: kakinkimies lygko ir trupučiais, nū turtingųjų stalų krintančiais . . . Juk mes prie to pripratę!?

I. Pirmą kart aplankęs Žemaičių žemę pasistėbės, kad daug didesnė valščionių dalis Bažnyčioje meldžias iš knygų, o ant Kuršo rubežiaus tai kūr ne visi; parapijų sąrašai liudyja, kad skaitlius analfabetų (nemokančių skaityti) kraipos tarp 15⁰/₀—50⁰/₀, apskritai siekdamas 40⁰/₀. Tarp mūsų kalvinių mokėjimas skaityti yra visūtinis su rėtomis išimtimis. Toks dalykų padėjimas pasidarė iš lengvo, be nepaprasto vargo, vienutinei privatiško užsimanymo kelių, labiausei katalikiškos dvasiškijs, kuri įsodino žmonių apšvietimo diegą, ilgai ir palengvo aną auklėjo, įvaisė tarp žmonių nuomonę, kad gėda nemokėti iš knygos melsties; „visų panieninimo auką pasidarytu tas sodietis, kurį išvystu be maldaknygės“, rašė Liudvikas iš Pakievės daugiau, kaip prieš pusę amžiaus. („wspownienia ze Żmudzi“). Ir dabar tas dalykų padėjimas mažai teatsimainė; tą galime išaiškinti tiktai istoriškai, ir dėlto padarysiu trumpą, paviršutinę peržvalgą Žemaičių mokymimo praeitės.

Sunku sutikti su tū, kad par 90 metų po priemimo katalikystės nebutu buvę Žemaičiuose nė vienos mokyklos; turi but buvo jos prie Medininkų Katedros, kaipo ir prie didžiųjų parapijos Bažnyčių; vienok neliko jų nėžymės. Pirmąjį, mūsų sulaukusį paminėjimą apie mokyklos įkurimą randame Tauragių Bažnyčios ir Klebonijos erekcijos akte 1507 m.; ji buvo įtaisyta Jono Bartašino turtais su užsergėjimu, kad mokytojas mokētu žmonių (vulgaris) kalbą; ten mokino lietuviškoje kalboje letyniškos ir cerkviškai-sla-

viškos kalbos, skaitlių ir bažnytinio giedojimo. Nū tos mokyklos įkurimo lyg reformacijei nėra paminėjimų apie naujų mokslaviečių atsiradimą.

Gerai žinome, kaip sunkei nusvėrė Lietuvos ir Žemaičių likimą tikėjimo reforma, priartindama susilenkavimo procesą, padariusį galą visuvaldingai lyg to laiko baltrusystei. Vienok lietuviškas liežuvis pasiliko ir toliaus valščių kalbą, nors ir rados žmonės, norėję pakelti aną lyg literatūrišką kalbą vertei ir pasinaudoti dėl tikėjimo propagandos. Tikėjimo spiriamas Prūsų kunigaikštis Albertas liepė atspausti pirmąją lietuvišką knygą; buvo tai vertimas mažojo Dr. Martyno Liuterio katekizmo, išėjęs iš po spaudos Karaliaučiuje 1545 ar 47 m. Liuterystė stoji ant Lietuvos slinsčio naminiūse rubūse, vienok neįgyjo pasivedimo, turibut dėl savo vokiškumo, kurį, tiesą pasakius užlaiko lygšiolai. Tūtarpu kalvinystė, nors ir lenkiškūse rubūse, tumet dar įžymei svetimūse labai prasiplatino, apimdama augštosias ir vidurinas bajorų liūmas, o iš dalies ir turtingesniūsiūs miesčionis. Tiktai Žemaičiuūse turėjos tėvų tikėjimo žmonės, da parpus stabmeldžei. Kū buvo pas mus reformacija, rašo Jaroševyče; „klebonai buvo arba išmetamę iš Bažnyčių ir turtų, arba patįs, pačias vedę, perkeisdavo Bažnyčias į kalvinų susirenkimus. Ištuštėjo ir klioštorių murai. Griovė altorius, naikino abrozodus, paniekinio šventas vietas ir bočių grabus; pagaliaus kraujas aptaškė nekurias Bažnyčias. Septyni šimtai parakvijų skaitės Lietuvoje prieš reformą, o apie 1566 m. tik 6 kunigai bepasiliko Žemaičiuūse; kitūse pavietūse gal tik tukstantysis išsigelbėjo nū reformos“ („obrary Litwy“ II, 36). Su kalvinystę vislei kerėjos arijanystė, o miestūse tarp vokiečių vaisės liuterystė; netrūko ir kitų sektų. Tas tikėjimiškas krutėjimas iš tikrųjų buvo labai seklys ir paviršutinis; į žmonių kūpas nekumet neįsibrovė, kaip paskui katalikystė: žmonės tiktai matomai priimdavo kalvinystę, priversti prie to bajorų. Apskritai sakant kalvinystė pasiliko visūmet tikėjimu didelės mažumės, nors ir labiaus civilizuotos ir ietekmingos... pagaliaus žydėjimo dienosė. Nekenks be pridurti, kad nekūr neradau, kad kalvinų dvasiškija būtu steigusis palengvinti sunkų lietuvių-valsčionio likimą.

Neužilgo atsitiko protestantystės nupūlimas, staiga katalikiška reakcija, beveik artras Žemaičių atvertimas ir tt. Kartu su religišku krutėjimu, gal jo pakeltas, ėjo didelis protų judėjimas, kurio įrankę buvo lenkiška kalba. Tūmet tai par kunigaikščių Radzivilų steigimus atsirado protestantiškos mokslavietės, kurios ilgai užsilaikė pagal tūmetinės pedagogijos; ten tai pirmą kart pradėta buvusioje Didžioje Lietuvos kunigaikštystėje mokyti lenkiškos kalbos, išstumant cerkvišką-slavišką. Mikalojus Jūdas Kunigaikštis Radzivilas, tikras kalvinystės apaštalas, gausei šelpė mokytus ir besimokinančius; dėl pritaismo atsakančių mokytojų jis įkurė prie Karaliaučiaus ir Oksfordo visūtinyčių stipendijas; savo dvarusę statinėjo kalvinų susirenkimus (bažnyčias,) prie kurių tūjaus atsiradavo ir mokykla. Dabartinės Kauno gubernijos rubežiuose su Lukaševyčę rankosę priskaičiau daugians ne 50 susirenkimų, tarp kurių apie 40 buvo parapijinių; gal tiek pat ir mokyklų buvo. Josę mokyta vaikus abejos lyties skaityti, rašyti ir skaitlių podraug ir tikėjimo pamatų, reikalingų žinoti prie konfirmacijos; liturgiškas liežuvis susirenkimų, prie kurių buvo mokyklos, buvo ir išguldžiamu (mokynimo) . . . liežuviu, ir dėlto daugumas mokyklų buvo-lietuviškos. Ta aplinkybė privertė spaudinti lietuviškai veikalus su liturgišką ir religišką įtala, nors ir labai nedaug. Spaudinta Prūsūse ir Vilniuje, nū 1650 m. par keles dešimtis — Kiedainiuose, o lietuviškos Biblijos vertimas (teip vadinama Chylińskio Biblija) tai net Londone. Buvo tai daugiausei vertimai iš lenkiško; teip Zopija Pašušvė. Rietavo Tijunienė liepė išvesti ir atspausti savo kaštu Rėjo Postilla: „Postilla Lietuviška Tatey est Išguldimas prastos Ewangelių ant kožnos Nedelios ir Ssventes per visus mecus kurios pagal buda sena Bažničoy est Skojtomos . . . Noklodu jos Mili. Ponios Zophios Pašušves . . . Metūse Dieva 1600“; tas vertimas darytas su teip vadinamu Kiedainių kancijonalu „Kniga N. . . znistes krikščioniškos Ant garbos Dievoy Troycey . . . Ant vartoima Bažnyčioms Didis Kunigaikštis Lietuvos, Kiedaynise 1653“ — ilgai buvo vartojamos kalvinų žmonių mokslavietesę, dėlto tai ir pa-

minių apie jas. Buvo teipogi ir prie liuteriškų susirenkimų viena-antra lietuviška mokykla.

Protestantiškos mokyklos žydėjo labai neilgai, bet jos labiausiai privertė katalikišką dvasiškią prie veiklumo ant dirvos žmonių apšvietimo religiškoje dvasioje. Tą karę pradėjo Melchioras kunigaikštis Giedraitis, žemaičių vyskupas antroje XVI amžiaus pusėje, prisakydamas mokyti žmones tikėjimo, teipogi skaitymo ir rašymo; 1595 m. išėjo iš po spaudos Daukšos katekizmas, ar ne pirmoji tik katalikiška knyga lietuviškoje kalboje. Atėjo gadinė antrojo Žemaičių atvertimo, kamę didžiausią rolę išpildė Jezavitai. Tas Zokonas atsikreipė prie žmonių jų prigimtoje motiniškoje kalboje ir drąsiai išėjo ginti jų nū kalviniškų bajorų; naikindamę kalvinystę ir stabmeldystės palaikas, ūlei mokino tikėjimo ir budiškumo (moralishkumo) tiesų. „*Nedaug atsirado asabų, o ir tas mums suteikė kunigų Jezavitų Zokonas XVI ir XVII amžiuose, norinčių tobulinti ir platinti tėvų kalbą*“ („Obrazy Litwy“ II, 155.) sako Jaroševyče. Če gana paminėti dvi pavardai: *Jono Jaknevyčės* (1609—1668,) tikro žmonių apaštalo, kurs išleidė maldakningę, Evangelijas ir katekizmiškus pamokslus, kaipo ir *Konstantino Dirvydo* (1598—1631,) pargerai žinomo prabočiaus lietuviškų žodynininkų ir gramatikų. Apskritai sakant *Zokonas prisidėdamas prie tautiškos literatūros auklėjimo, pasidarė nūpelnus ir ant apšvietimo dirvos*, nors pradinių mokynimų Jezavitai beveik suvisu neužsiimdavo; pakeisdavo jų tamę dvasiškieji kitų regulų ir svietiški kunigai. Nėr žinios, kiek buvo mokslaviečių, ale neabėjotinai jos buvo parapijų miesteliūse prie didžiųjų Bažnyčių ir klioštorių; teip: zokoninkės mergaitės užlaikė mokslavietes dėl mergaičių Kražiūse ir Krakėse. Pradžioje XVII amžiaus iš privatiškos inicijatyvos įkurta 13 parapijinių mokyklų, kaip Jaroševyče sako. Tosę mokyta apart religijos, lietuviškai skaityti ir rašyti, kaipogi ir pradžios skaitlių; kartais pridėdavo mokslą lenkiško ir lotyniško liežuvio, teipogi ir bažnytinio giedojimo. Mokynimo tikslas buvo — patvirtinti tikėjimę. Nėkuriose mokyklose mergaitės mokinos kartu su berniukais. Mokytoju paprastai budavo zakristijonas, tiktai religiją apsakynėdavo klebonas arba kamenorius.

Švedų užpūlimas, naminė karė sunaikino visą kraštą, didžioji dalis katalikiškų mokyklų išnyko, o kalviniškos beveik visiškai; vienok, kad viesulas šiek-tiek nurimo, tik-tai protestantiška dvasiškija pradėjo triusties apie mokynimo dalykus, katalikiškė-gi užsilaikė pasistėbėtina šalta, ką galime sau išsiaiškinti susilpnėjimu didžiojo akstino-kalvinystės, kuri versti-vertė darbūties toje pakraipoje. Daug gero tamę laikę padarė dėl kalvinų mokyklų nualiotas kunigaikštis Boguslovas Radzivilas; padėkavojant jam kėlės jos truputį, nors gimnazija Biržūse nuslinko lyg augštosios parapijinės mokyklos, o kiedainiškė nustojo senojo savo garsumo. Kunigaikščio Boguslovo duktė — Liudvika da ūliaus globėjo žmonių apšvietimo dalykus; teip ji pavedė kaštą 12 jaunikaičių, taisančius už rubežiaus ant mokytojų; liepė spaudinti ir dalyti žmoniemis knygas, evangelijas, katekizmus, maldakniges ir kitus religiškus veikalėlius lietuviškoje kalboje; dūsnei apveizdėdavo mokslavietės, žodžiu darydavo, ką galima buvo padaryti prie Jono III. Kad Veinaravę, sodoje dabartinio Panieviežio pavieto atrado tikrus stabmeldžius, kunigaikštytė rašė reformūtos Nau-miėsčio parapijos klebonui: „teikis Jo Mylista išdalyti nabagams tiek (katekizmo) exempliorių, kiek reiks, o jeigut netektu, liepsi padūti daugiau atspausti ir padaryti tą, kas man priguli ir bus galima, kad tik Jusų Mylistos, ten esantįs, dūtumete žinią, ko tam reikėtu“. („Dzieje kościołów wyznania helweckiego w Litwie“, Łukaszewicz 1, 285;) tūs rupesčius vienok pertraukė kunigaikštytės belaiko miris 28 gyvenimo metūse (1695). Naminė karė, pasibaigusi naikinančią kovą prie Alkininkų, svetimųjų užpūlimai, „pavietrės“ ir bado metai pavertė kraštą į tuščią; mokslavietės nupūlo.

Kad po 1717 metų Žemaitija pradėjo kelties nū nutrenkimo, jau niekas nebesirupino apie žmonių apšvietimą; tik-tai kur-ne-kur iš klebonų mylistos kėlės katalikiškos iš-kalėlės kalviniškosgi tamę laikę kūne visiškai išnyko iš prie-žasties stokos publiško apginimo. Bet gi Žemaitija niekū-met nebuvo pasekusi tą laipsnį ubagystės, netvarkos ir glušumo (mulkytės), kaip Lietuva, kurios žmonės beveik į laukinius pavirto, teip, kad negalėjo nēpamisllyti apie pa-

gerinimą kartaus savo likimo, kaip teisingai užtėmija Jaroševyče. Daug priežasčių, kurių čė neminėsiu, ant to susidėjo. Vis-gi žmonių apšvietimo kibirkštis užsiliko; geresnis likimas aušo nū pusės XVIII amžiaus.

Katalikiška dvasiškija vėl pradeda rūšties apie parapijinių mokyklų įtaisymą. Edukacijos komisijos įstatymai ir reformos labai mažai anų tedasilytėjo; palikdama principę ant jų perdėtinystę, atidavė į katalikiškos dvasiškijos prieglobstą. Jos triusa rado gerą dirvą: šviesus žmogus, ūlus „obyvatelis“, kun. Jonas Lapatinskas, žemaičių vyskupas paliepė, kad iš bažnytinių tartų, kiekvienamę parapijos miestelyje butu uždėta mokykla, kuriose kunigai turėjo lietuviškai mokyti vaikus religijos, skaitymo, rašymo, skaitlių ir bažnytinio giedojimo, o nekuriose svarbesniose — lenkiškos ir lotyniškos kalbos; tas paliepimas tūveikiaus buvo išpildytas, kad krutus vyskupas, lankydamas kasmet Bažnyčias, lankė ir mokyklos, ragindamas prie mokymos, o ir pats mokino mokyklaje Veržuvėnūse, paprastoje savo rezidencijoje. Žinoma, kad toks paveikslas rado pasekėjus; teip, Karpis uždėjo mokyklą, dūsnei aną apveizdeję „dėl Joniškėlio valsčiaus berniukų“; ji lyg šiolai tebėra ir vadinasi „fundušava“. Savo dvarūse mokyklas statė Zaluskei, o karališkiūse išdininko pagelbininkas Tyzenauzas. Įstatymų išpildymas nevisūmet buvo pakaktinas: matyt, kad tai prigulėjo nū „manding“ augštosios dvasiškos valdžios ir klebonų ūlumo, bet į *užmiršimą niekumet nenuėjo*.

Priminsime, kad par Seimo konstituciją 1768 m., pripažinusią disidentų toleranciją, kalvinų mokyklos vėl pasikėlė, bet nebeatgavo senoviško aiškumo.

Politiški persimainymai, Lenkijos išnykimas mažai pagadino pas mus žmonių mokynimo padėjimą, pagaliaus neilgai trukus šviesiūse Vilniaus universiteto laikūse pasikėlė ir sutvirtėjo. Tūmet tai žmonių literatura pradėjo užsiimti ir svietiškais dalykais (Poemos Donelaičio iš XVIII amž. nepriguli prie žmonių literatūros) netiktai dvasiškais arba budiškais. Strazdelis, Ivinskis, Stanevyče (žmonių karžygis 1831 m.) ir kiti su pasivedimu rašo žmoniems lietuviškai. Daug prieinamų vidutinių mokslaviečių, nemaža stipendijų ir konviktų dėl neturtingo jaunimo didelei pa-

lengvino lavinimą „muzikų“ vaikų, kurie tūmet lengvei kliudavo ir į universitetą. Vienok neilgai teip buvo, nes jau paliepimas 1827 m. užgynė valsčioniems įstoti į gimnazijas, leisdamę pabengti daugiausei pavieto mokyklą. Pas-kui po atsitikimų 1831 m. paeilei buvo nukeltos visos klio-štorių mokyklos ir daug svietišku, o likusios įtaisytos pagal vieną paveikslą ir įvestas rusiškos kalbos mokslas; nukentėjo teipogi ir katalikiškos parapijinės mokyklos, vienok tai čė, tai te didžioji jų dalis užsiliko; nieks apie jas nesiru-pino. Privatiškos asabos kartais labai energiškai paremdavo tamę laikę dvasiškijos darba; gana paminėti kunigaikščio Ireniejaus Aginskio ir grapo Jono Tyškevyčės, Biržų ordi-dato, vardus. Toje gadinėje Liudvikas iš Pakievės rašė: nū senų užvestas paprotis mokyti sodiečių vaikus skaityti, rašyti ir skaitlių užsituri ir šendien. Tūmet tai gyvenimas išdirbo typą keliaujančio mokytojo, arba teip vadinamo direktoriaus, kurs vaikščiojo iš sodos į sodą mokydamas vaikus.

Pagaliaus nebuvo susilpnėję padavimai, kad garbės vertas atminties kunigas Motiejus Valančauskas, ūlus darbininkas ant žmonių apšvietimo ir jų literatūros dirvos, liko Žemai-čių vyskupu; jis sekės pėdomis garsaus savo pirmsekio Lapatinsko. Dideli proto ir karakteriaus privalumai, ne-suteptas gyvenimas, pasielgimas, pilnas vertės rimtumo ir takto, pelnydavo jam visų gūdonę ir svarbumo (gerai žinomas yra atviras atrėmimas, dūtas general-gubernatoriui 1866 m. Kaunę ant vakzalo. „Znajetiełi, Wasze Preoswiaszczenstwo, cztomnogo katolikow prininajet prawoslawije“? paklausė Kaufmanas. „Tiem luczsze, Wasze wysoko prewoschodi-tielstwo! atrémė vyskupas: niežūta avis visą pulką gadina!“) Daug įgijo žmonių apšvietimas, kad parémė aną savo ga-lingą įtekmę toksai žmogus, tū labiaus, kad ir aplinkybės nū 1856 m. persimainė ant gerosios. Dėlto-gi apie 1859 m. kū ne nebuvo parapijos, neturinčios mokyklėlės, kamę moke lenkiškai arba lietuviškai, pagal vietinių aplinkybių, skai-tyti, rašyti, skaitlių ir religijos; tūmetinis gubernatorius Št. Chominskis, kiek galėjo, rėmė dvasiškijos darbus. Ru-denyje 1861 m. staigei pūlo prie uždėjimo prieigų dėl vai-kelių ir mokyklų dėl vaikų ir paaugusių (nedėlinės mokyklos,) po metų, jau buvo anų apie 500. (Toliaus bus.)

Ką gerą gali padaryti valsčiaus sudas.

(Užbaiga).

Tūtarpu veizdėkite, kastai dedas valsčiaus troboje. Didesnis už kitų sodiečių namas, aiškioje vietoje pastatytas, kaukia, užia visokeis nežmoniškais balsais. Kiek gerklių, tiek atskirų balsų: kiekvienas šaukia, kito neklausydamas. Prisiklausykite aniems, ko teip geidžia, ko teip prašo? Nuliusite, išgirdę vientikt skundas, vientikt skundas, o nėkumet, romaus pasirokavimo apie savo reikalus. Juk negana tiktai nubausi vagi, uždegėją, skolininką be sąžėnios, kryvidijantį sąsiedą, yra dar kitoniški, dušios reikalai, apie kuriūs teipo-gi pridera rupintis. Prie anų priguli ir visokių nedorybių „šaknis“. Š. Bažnyčia mokina žmones nepaklysti o paklydusiūs į gerą kelią ateiti, bet labiausei nū mūsų pačių priguli, kad nedorybė mumysę šaknis įleidus neįsikerėtu ir išaugtu į didelį medį. Korojame vagis, bet ar visūmet tie nelaimingi yra teip didelei kalti kaip mes nusudijame? Ar nesukruta pačių sudžių širdyje abejojimas, begne yra ir jie patįs verti nubaudimo, kaipo pirmoji priežastis — už nedorą mažųjų auklėjimą, už nepriveizėjimą anų? Tai kaži jau čė ir bedarysi visą pragaišėnę. Oi dar neviskas pragaišinta, vis dar palieka mums susipratimas ir gale pataisyti apleista! Negali nelaimės atstumti vienas — tesirenka į kupetą; vienas žmogus ir lazdos negal parlaužti, bet kad susirinks keletas ir rodžei imsysis už darbo ir didoką rąstą subraškins; vienas piemū ir dvejeto galvijų tarp škadų išganyti negali, bet kad susirinkę toje vietoje keletas, tai ir šimtą priveiks ir dar sau švilpaus.

Tokiomis kupetomis yra sodiečių susirinkimai.

Už prašau čė išmanančius ir su valsčium pasižįstančius žmones, kad teiktus mus apšviesti, ką gero gali padaryti sodiečiai susirenkdamę į kupetą par teip vadinamus „prigavarus“. Aš pats pakeliu tamę dalykę balsą ir manau, kad

I. Valsčiaus sudas gali išvaryti papierasinę ligą iš jaunumenės tarpo.

O ar verta, — paveizdėkime pasinaudodamę „Zorzą“.

Labai prašai dedas pasaulyje! Bile vaikas dar poterių nemokas, ant lupų pieną tebturis, nosies nusišlūstyti nemo-

kaš, jau papierasas rukia, kaip senas. Žinome, kad kas kart labiausiai biaurus ir vodingas paprotis išiplatina tarp mūsų vaikų; žinome vienok ir tą, kad kas kart dauginas pas mus paleistuvei: papierasas veda mūsų vaikus prie visokio pikto. Mūsų sunelių melavimas, nepaklusnumas, nemokslingumas, suktybės, vagystos argi ne mūsų papierasas prasideda?

Ant tėvų ir globėjų uždėta yra priedermė su Dievu dorei vaikus užauklėti, anūs sergėti mūsų blogų papratimų, o mokyti tikėjimo ir naudingų papročių. O kad ne, tai šitame ir anamą svietę laukia jūsų bausis atsakymas.

Skundžiamies ant piktų, laikų! o dėlkogi jie tokie? dėlto, kad daugalyje kartų tėvai nenori arba nemoka padaryti geresnis. Ištikro, vaikai susilauktu geresnių laikų, kad tėvai vietoje sustuprėjimo piktūse papratimūse, paleistivystėje ir tt. mokytu naudingų dalykų, kaip tai: skaitymo ir rašymo mokslo, o Dievo ir žmonių įstatymų mylėjimo.

Jau dabar tėvai daugkenčia, kad nesirupėna apie gerą savo vaikų auklėjimą. Šendin tankei tėvai skundžias ant savo vaikų, kad ant senatvės-krividiija; kodėl-gi nekrividys, užauklėti, kaip laukinei? Kad mokytu savo sunus skaityti ir rašyti, o išmokinę ant tu neapsistotų, bet varytu lengvesniamę liūsesniamę laikę arba šventesę prie kningos, kad nesigailētu jiems nupirkti naudingas kningeles skaitymui, kad, ant galo, savo gyvenimu dūtu jiems gerą paveikslą, tai ištikro lavintus gerai gyventi. Bet ką jau? Jei vaikai išmoksta šėip neteip skaityti, tai jau tokį mokslą ant elementoriaus skaito už užbaigtą ir nē žiurėti nebepasižiuri į kningą, kad jau ir elementorius pardaug aniems įkirėjo, o kitoniškų kningų neturi? Nors nemaža tėvų gailis dūti elementoriui ir popiriui nusipirkti; iš kur, sako imsi? Nu, tai kūm-gi mūsų sunūs liūsamę laikę užsiimo? Suijes vienas su kitu: „Ar turi papierasų? dūk man užsitraukti“. „O tu tai neturi?“ atsako tas. „O kur tai gausi, kat mano tėvelis neruko?“ atsako jam. „Mulki! paimk porą kiaušinių, o ne, tai pajieskok tėvo kišeniūse pinigų ir nusipirk sau taip, kaip aš darau!“ Štai ir yr' papiktinimas, o vis tai par tėvų kaltbę.

Ateina nedėlia arba šventė, tėvai vis turi ką veikti. Vietoje pakišti sunui knygą, arba ir patiems, jei moka paskaityti, o pasku apietat su vaikais arba sąsiedais paikalbėti, jie su žydais turi užsiėmimą arba važiuja nusisamdę, perka arba pardūda, vaikai tūtarpu tegul sau esti, kur nori ir tegul daro, kas jiems tinka. Nereik stėbeties, kad vaikams suaugus, kad laukia nū anų gero vaisiaus, gauna rukšči kartų.

Daug, daug kenčiame, kad leidžiame mažiesiams rukti! Gaisrai iš kur daugiausei pasikelia, jei ne iš papierasų snarglių dantysė?

Mūsų sodoje teip atsitiko. Vienas kaimynas išvydo savo anuką terp dviejų stoginių papierosą rukiantį ir taria jam: kas-gi tai, jau papierosą rukai? Vaikas šmakš papierosą į plyšį ir nubėgo. Netrukus stoginias apimė liepsna, toliaus trečioji ir kaimyno namas.

Regis kad tai niekas, papierosas dantysė mūsų meilelių! o veizdėkite, par vieną valandą išnaikino kaimyno turtą už kelius tukstančius rublių, Teip tankei atsitinka.

Kad valdžia užrašinėja pratakola apie atsitikusį gaisrą, mes nors žinome, kad to priežasčia buvo papierosas mūsų pačių arba kaimyno nesuaugusio sunaus dantysė, bet bijodamis kad draugystė apsergėjimo nū ugnies neatsakytu mums išmokėti nors dalį pragaišties, sakome: E, tai tikrai tyčiomis kas iš pykčio uždegė! Teip sakydamę padarome netikrą liudijimą.

Teip Brolei, pripratimas mažų mūsų sunų rukti papierosus yra didžei užsikrėčiančiu ir dideliu priepūliu. O mes vienok iš to nieko nedarome. Laikas jau butu partraukti blogą!

Bet kaip če imties už darbo?

Atsirastu tokie žmonės, kurie butu už neleidimą ir tikrai neleidžia saviems nieko panašaus. Ale kiek-gi yra tokių, kurie vietoje neleisti, patįs padeda savo sunums rukti?

Vienas snarglius eidamas į lauką, sako tėvui:

— Tėveli, dūk man titunio!

Jo tėvelis ant tų pėdų išpildo prašymą; bet berniokas epžiurėjės padūtą, meta tėvui po kojų, tardams:

— Tai pasimk sau! ar užtektu man lyg pietų?

Motyna vėl paturėdama sunaus šalį, atsiliepia:

— Pridėk jau jam, pridėk!

— Nu, kaip-gi, sako tėvas: jam atidūsiu visą, o ką aš berukysiu pardienu?

— Tū tai senas, greičiaus dėlto apsieisi! . . .

Šitai vaikų auklėjimas dabartiniūse laikūse.

Vienas vėl tėvas sako savo keliolikos metų sunui:

— Joniuk, dūk man į pypkę savo titunio!

— Nu, kaip-gi! tas atsiliepia. — O Tamsta man davei, kad antai pritrūkai? antgalo, ar gi atidūtum tokį, kokį aš turiu?

Dūtas tas paprotys užėiti, bet tiktai par santarvę, t. y. kad korotų nesavus tiktai sunus, bet ir kaimynų, kuriūs išvys berukančius. Geri ir protingi gimdytojai lengvai ant to sutiktų; bet tokiems, apie kuriūs augščiaus pasakiau, né neminėk! ir prieš tokiūs vienok galima gauti vaistą: tokiūs prie protingo pasielgimo galima priversti. Kiteip vargas butu ant tuščio . . . Tokią santarvę įvesti veiklumą galima tiktai valščiuje, kamę pasišnekėjus reikėtu nutarti, kad visi rupintus apie pikto pataisymą;

Vienam protingui gaspadoriui pasirupinus, teip buvo vienoje vietoje padaryta: valščiaus susirenkimas nusprendė, kad lyg 18 metų negal suvisu rukti. Kiekvienas tėvas atsako už savo sunų, kiekvienas vyresnis už jaunesnį, jei leistu prie savęs rukti. Prasikaltįs moka iš pradžios 50 kap. štrapo, paskui pasidaugina, jei antrąkart prasikaltins. Kaip matote nusprendimas buvo geras; tinka kiekvienam skaitytojui, bet nežinia, kaip ano prisilaikys. O butu gėda, kad neprisilaikytu ir pragaištis didelis. Jau tai ne vieną naudingą nusprėdimą valščiaus arba sodos susirinkimas padaro, bet mažai iš to tesusilaukia vaisių, nes mažai kas teprisilaiko anų. Ką padės ligoniui gydytojo užrašyti gydyklai, jei nenusipirktu anų aptiekoje ir gydytojo prisakymo neišpildytu? Nors ir geriausias butu gydytojas, geriausei ligą ištyręs ir tikriausį neabejotiną gydymą užrašęs, jei neprisitaikisme prie paliepimo, nekios naudos neapturėsime. Lygei daros ir su mūsų nusprendimais valščiaus sudūšę.

Jūs Brolei skaitytojei, turėdamę daugiau už kitus savo valščiuje apšvietimo, visomis sylomis įkalbinekite kitiems visą, kas visiems ant gero gal išėiti. Juk kiekvie-

nam pridera nemokantį pamokyti. Steigkites visus į kupetą sukviesti, kur yra visų geras; draugę ir pralobti greičiaus ir pakajų įgyti geriaus gal, nekaip skyrimai, pavieni.

II. Valščiaus sudas gali apsaugoti jaunumenę nū girtūklystės.

Antrūju žingsniu jaunumenės pagedimę yra degtinies (arielkos) ragavimas. Kokį sanryšį gali turėti papjerosų rukymas su degtinės ragavimu? O, ir didelį. Atsistokite tiktai šventdienyje už šventoriaus vartų pamokslo laikę; išvysite mažesnius ir didesnius jaunikaičių burelius, besiskubinančius iš bažnyczios. Vargei tikt pasibaigs Suma, kaip mūsų jaunikaičiai pūla prie durų: išsiveržę iš žmonių tarpo, liūsei sau orę pasipurtina, kaip nukratydami kokį nemalonų slogėjimą, ir mauna į artimąją padangtę (pastogę), kurią tai, žinoma, yra karčiama, nes kasgi jūs tamę laikę isileis prie savęs, jei ne žydai? Bėga „pasirukyti“ ant greitosios, koleik neprasidės Mišparai.

Ir paveizdėkite, koks ten linksmumas! kiekvienas jaučia savę kaip žuvis vandenyje: kepurė — ant ausies, papjerosas, — kairiamę žandę, dumai ein iš burnos, kaip iš pečiaus, o visas jo veidas teip ir jūkas, teip ir dairos aplink, ar neužgirs konors linksmo. Purvina karčiama net skamba nū jo balsų, nes kiekvienas šaukia teip, tarytum, kad nori buti išgirstu pagaliaus antroje troboje. Tai šiek tiek vyresnė jaunumenė; jaunesnioji ir visai maži stirkso arčiaus durų ir su neišpasakytu pavydėjimu žiuri į rukstantį papjerosą laimingų sanbrolių lupūšę. Kaip-gi geistu tamę laikę buti nors truputį vyresneis, o jei jau ne, tai nors turėti skatiką kišenėje: vis-gi galētu nors slaptomis išrukyti! Ale jau ir papierasai pasibaigė, o kunigai bažnyčioje kaip sako pamokslą, teip sako; ir ką jis ten naujo išmislyja? Pamokslui pasibaigus prasideda koks ten giedojimas arba stacijos, ir vis Mišparų nėra. ką čė daryti? „Bernelei, kas turi po penk kapeikį — prie manęs: bus po vieną!“ šaukia visūšauniausis turis dantysę ilgą cibuką su sudegusiu jau papjeroso galu. Nedrąsei prisiartino keletas, ir meselava sumesta; tūjaus atsirado butelys ir stiklas, skubinai apibėgas laimingųjų eilą, skubinai išmaunančių degtinę, nes visgi

nepadoru butu, kad kas iš vyresniųjų pamatytu. Paraudonavęs iš gėdos beimdamas stiklą jau nebenustoja to raudonumo, aną išgėręs; karčiamoje dar ramiaus pasidaro. Vieta šilta, plati, žydelka meili, kaip tetutė, draugai — atviros širdies, kaip brolei; visi tauškia, stamos, jūkauja, o če ir ant Mišparų pradėjo skambinti. Bet kas tai tau beužgirs varpo balsą, o jei katras ir išgirstu ir pajaustu savo širdyje neramumą, tai ir tas neturētu nė noro, nė valios apleisti linksmą draugiją.

Po pusės valandos visi paskensta vilnyje užplaukiančių iš Bažnyčios suaugusių žmonių, kurie iš karto neišvysta jau esančių svečių, nes kiekvienas skubinas su kumu, prieteliu arba nors su pažįstamu išgerti po vieną antrą. Jiems tą padarius ir širdis suminkšta: jau norėtus priglausti prie jos visą karčiamą, draugė su purviną žydelką.

Šit išvysta vieną iš mažųjų. „Jurgi o Jurgi! ir tu če“. „Če, dėdė!“ skamb iš pasienio atsakymas. „O šalta tau, biauropybe? Eikš, še tau burna!“ Jurgelis meta kaip už ausių ir vėl smunka į pasienį.

Su mažomis atmainomis tas pats atsitiks ir antrą nedėlią, o par keletą metų išeis jaunikaitis, jau nebegaliąs suprasti, kaip tai gal miestelyje buti, o karčiamą apleisti?

Ką besakyti apie visūmet miestę gyvenančius? Kaip žydų oškos prie sodiečių vežimo, teip miesto vaikiukšči turi buti prie gėrėjų. Kiaurai par keletą adynų stovi jie be žodžio, klausydami pusgirčių blazgatijimo ir laukdami įvairumo. O juk ir susilaukia. Šit, atsiliepė sidabrinei jų balsai: tai jau kas pasakė kokį „riebę“ jūką; šit, neužilgo ir tikra kamedija prasidėjo. Venckaus Petras su Morkaus Jonu begerdamu supyko ir aštrei baras, neužilgo vienas šlūja antram į žandą, tas kimba į plaukus ir abudu virsta į vieną kupetą ant aslos. Aplink jų renkas vainikas iš didžiųjų sustojęs, o mažieji, kaip žąsiukai, bėgioja aplink, tai pasikreipdami veiz į vidurį pro didžiūsiūs, tai ant sūlių sulipdami par visų galvas. Širdis jų teip ir tvaksi; mislyjate, kad iš baimės? o, ne! iš azarto: katras katrą. nuveiks, daugiau dantų išbarstys, daugiau plaukų nuraus, daugiau kraujo iš nosies ištekins, o tas regėjimas ar nevertas kelių adynų laukimo? Juk tokie regėjimai nū senų — senovės

buvo ir žmonėms patikdava ir patinka. Rymiečiai turėjo cirkus, kamę mušęs gladijatoriai vienas su kitu arba su žverimis; šendien turime Ispanijoje mušius, su jaučiais, kurapkų ir gaidžių kapojimus. Nu, dėl mūsų palinksminimo mes patįs kapojamies. Allrigh!

Miesčionims karčiama, tai kaip didelių miestų gyventojams kliubai, kamę liūną laiką praleidžia. Veizdėkite! Pavalgę pietų miesto jaunimas vyriškosios lyties ir traukia į pakarčiames; vieni jieškodamę pasivėlyjusio sodiečio, kad prie ano prisikabintu ir geru ar piktu ariėlkos gautu, kiti jieškodami netikėtų atsitikimų, kad galėtu savo narsumą ir savo pečio tvirtumą parodyti, tretį kartomis palošti, o pasakui jūs seka antroji mažųjų aila, besimokinanti, kaip reikia ant svieto gyventi. Paleistuvystė, kaip užsikrėčianti liga, platinas tarp jų, prasidedama nū papieroso, stiklo ir kartų; o jau ant ko pasibaigia — skaitytojei geriaus už manę žino, nes kasdien po keletą išnykėlių regi. Baisu jog pridildyti sąžinią ir ištvirkti! Kas prisiziūrėjo budiškam mūsų žmonių nupūlimui, jų palankumui prie pikto, tas aiškei supras visą vodingumą jaunimui karčiamas lankyti.

Bemažko teip pat dedas ir sodose, kamę yra karčiamos, siauresniūšę, žinoma, romūšę, nes ten „mažesnis svietas,“ bet vis-gi ir ten pikta savo įtekmę ant jaunimo karčiamas padaro. Ateina šventvakarys, arba vakaras prieš šventę. Visi jauni vyriški traukia, kaip gulgės, į karčiamą pasišnekėti, kartomis paložti, o ir išgerti privargus beplepant. Neatskiriami mažieji, kaip čen buvę. Par kiauras naktis išbuna tošę buvynėšę, nors iš žiovavimo net žandai traška. Ant rytojaus reik priderančiamę laikę kelties; bet kur tau? Ilgai reikės gaspadoriui ir gaspadinei prie jų dainūti, o nevienai suvisu bepasekmių, — ir geriaus padarytu, kad veltū laiko neleidama pati jo darbus nudirbtu.

Če pašnibždomis kiekvienam į ausį pasakysiu, kad toks par naktis budėjimas ir išgėrimas, ar nēr tiktai akstinu prie nečystatos? Į stalą sudaviau, tegul žirklys atsiliepia!

Viršiaus steigiaus parodyti jums porą karčiamos paveikslelių; tegul mums to ir užtenka, nors gyvenimę nesuskaitomai daug jų yra. Geriaus padūsiu toliaus dar vieną — namų buities paveikslelį, dėl kurio padarimo

butinai reikia pilkosios, kaip dėl paveiklo ištepimo ant sienos reikia aliejų. Turiu galvoje Žemaičių talkas.

Žemaičiušę teipogi daug sėja linų, kaip ir Lietuvoje, bet tiktai kiteip anūs išdirba. Ten beveik nerėgėjau arkleis sukamų mašynų ir didelių jaujų džiovinimui; džiovina jie klojimų jaujosę, o mina senovišku budu su mintuvais. Darbas, žinoma, nespirtus; vienai šeimynai butu parnūbodus; užtat visumet tą darbą nudirba sutalką. Paskirtoje dienoje gaspadorius suvadina kelioliką jaunų žmonių abejos lyties, kurie jau, nežinia dėlko, nakties laikę turi visą jaują išminti. Gaspadorius, susivadinęs svetimus, turi anūs priderančiai priimti ir pavašinti, o žemaitis neišmano kitoniško vaišinimo kaip tiktai arielką. Prasidėjus vaišims, kiekvienas turi savo dalią išgerti, nes noris išskalbeti gauna nemažai išjūkimų ir paniekinimų už tokį netikumą, kad jau ir vienos negal išgerti. Ar tai, girdi, nūdai, ar tu numirsi nū vienos — antros?

Nera ką daryti! geria suaugęs, geria dešimties metų piemenelis, geria bernaitis, geria ir mergaitė Teip pasistiprinę ir pasilinksminę eina visi pūgirti į pustamsį klojimą. Kaip jie ten „linus“ mina, kaip biškį pamynėję ant šiaudų illsis, tai jau neturiu užtektinai drąsumo aprašyti; vientikt norėtus uždaryti klojimų duris ir ušdegti stogą, kad su visą trobą supleškėtu, nelyginant, kaip Sedomoji nes toks pat ir pasielgimas.

Kamę gi, paklausite, pikto šaknis? Jaugi stokoje prižiūros, bet labiausei vaišinimę arielką. „Ar tu nū vienos“ numirsi,“ šaukia linksmas sandarbininkas, „ar tai nūdai priduria gaspadorius. O ne žinodami abudu pasako tiesą. Teip, ir vienas stiklas nepripratusiam jaunui, o labiausei jaunai yra tikru nūdu ir beveik budišką smerčią; tūjaus pasidarė nenaturališkai linksma, kraujas muša į veidą, drąsumo teipogi daugiau, — argi tolie lig pikto?

Ei, tėvelei, prastai dedas su jūsų vaikais, ei, gaspadori, ant jūsų sąžinios bus samdyta šeimyna. Metas partraukti tą pikta netvarką; bet kaip? atsakymą regite viršiaus parašyta: par santarvę valščiujė padaryta. Dabar daugalis ir geros valios žmonių išsitaria: „suprantu, kad prastai yra; bet ką vienas padarysi, kiteip užsimanęs? neturėsinė talkos, nė šeimynos.“ Tiesa, nors ir verksminga tiesa, bet visiems

gaspadoriams sutarus, jau nė vienas samdininkas neb galėtu nieko užmetinėti. Kas vėl kaltas, kad pagal pačių gaspadorių nūmonės šeimynos nebegalima įveikti? Patįs gaspadorėi, jų apsileidimas ir budiškas menkumas.

Mano roda tokia pat, kaip ir pirmamę skyriuje buvo.

1). jaunimas abejos lyties negal į karčiamą nė žingsnio įžengti; sugautą vyresnį lai valščiau sudas saviškai nubaudžia, jaunesnį — patįs tėvai arba gaspadorėi, kad atmintu; 2). mergaitės kūleik jaunos negal gerti nė vieno stiklo arielkos; sugautas didelei nubaut; jei neklausytu — apskelbti visai sodai, kad tokia yra girtūklė. 3). Gaspadorai moka koronę už davimą jaunimui arielkos, arba už išleidimą į karčiamą. Parodykite, kad esate vyrai — ne virbalai: padarykite tokį prigavarą, o par tai ir jums naudos ir Dievui garbės pasidaugins. O gal ir anie senj laikai sugriž, kadą pasilinksminimo jieškojo muzikoje ir giesmėse, o ne kartosė ir arielkoje.

Vaišgantas.

Sergėkites apgaudinėtojaus!

Par Telšių pavieta važinėja gydydamas ir vadindamas savę dideliu daktaru žmogus, apsilikęs kunigiškais rubais, apsiautęs kunigišku ploščiumi, juodbruvis, ilgą nosę, augšto augumo, turis metų amžiaus aplink 50; vardas ir pavardė — *Antanas Bartkevyčius*. Tikriausiai patyrėme, jį nėsant daktaru, bet apgaudinėtoju. Atvažiavęs į kokį miestelį, jis nū pradžios apsiskelbia esąs didis daktaras, apnumauja kvaterą, už kurią brangiai užmoka; pirkdamas kromeliuose sodą, karčiąją druską, karbolį, šmyrą ir kitus savūtius vaistus, jis tyčiomis brangiai užmoka. Tokius prietelius įgyjęs, skelbia par anus, atvažiavęs didis daktaras. Dar idant labiaus patrauktu žmones prie savęs, jis dėvi kunigiškais drabužiais, kasdien bažnyčioje klauso mišių šv., iš didelės knygos meldžiasi, turi skutamus barzdą ir ūstus. Ir žmonės tuojaus puola prie ano gydyties, vežioti aną prie ligonių. Važiuodamas par sodžių, varto knygą ir skaitydamas ir melsdamas. Nuvažiavęs prie ligonio, inėjęs į trobą, tuojaus klaupiasi ir pasimeldžia. Zmoniems, žinoma tinka toks jo elgimas, ir dar didesniai pradeda jam tikėti. Nei vienamę

miestelyje nepagyvena ilgiaus kaip kelis mėnesis; kaip tiktai žmonės pajunta jį esant apgaudinėtoju, jis susikraustęs važiuoja į kitą miestelį. Buvo apskūstas palicijai, bet ta gavusi keletą rublių tyli, neko jam nedaro, o jis tamę tarpe išbėga kitur apgaudinėti. Turi jis atestatą ant gydymo gomeopatiją, tai yra: smulkiais grudeleis; bet tokie gydyklai yra teip pigus, kad kiti nejema daugiau kaip po 20 kapeikų, o jis atlupa po 3 rublius, o kartais ir daugiau. Atestatą ant gydymo gomeopatiją galima lengvai gauti ir nereikia nėjokio mokslo; tos liekarstos yra pigios, „kad nemačyja, tai nevodyja“, užtat ir jemi gydytojai už jas daug nejema — daug — daug, kad keles grivinas. Bet tas apgaudinetojas to neveizdi ir be mielaširdystės atlupa nuo žmogaus 3, 4, 5 o kartais ir 8 rublius.

Bet ne čė dar galas!

Vadindamas savę didžiu daktaru, jis gydo ir alliopatiją. Čė tai jau mes pajutome jį neko neišmanant į apie gydymą, tiktai pinigųs lupti.

Šitai, veizdėkite.

Ilakių valsčiuje Arkšvos sodoje Petrauskienė, suparaližiuota, jieškojo pagalbas „naujojo daktaro“, Antano Bartkevyčiaus. Tas apgaudinėtojas apsilvilkęs kunigiškais rubiais, kad inėjo į trobą, patpirma klaupesi ir pasimeldė. Žmonės nusimine, nežinodami kaip apseiti su juomį, tarė „be ne kunigas“. Antanas Bartkevyčius davė ligonei gerti chininą, elektrizavo su mašinėlę suparaližiūtus sąnarius, ir liepė plauti šaltu vandenimi, ir už visa tatai *atlupo 5 rublius*, norint važiavo nedaugias kaip 9 varstus kelio. Paskui parsitraukė ligonį į savo rezidenciją, bet ligonis regėdama nekus iš to busint, pargrįžo namon.

Skūdo valsčiuje Kaukolikų sodoje Šoblinskis sutrupino mašinoje rankos pirštų kaulus. Nelaimingasis tuojaus kreipesi prie to „naujojo garsingojo daktaro“. Čė butinai reikėjo operacijos, bėt „šarlatanui“ Antanui Bartkevyčiui rupi pinigųs išlupti nuo ligonies, bet ne pagydyti — ir jis apsijemęs išgydyti, liepė plauti arniko vandenimi. Pirštai pajūdavo, pradėjo puti, smirdėti. Tada tiktai žmogus suprato nepasigelbėsįs, bet jau buvo liktolai prikišęs „naujiajam didžiam daktarui“ *20 rubliu!* Netolie Kaukolikų

gyvena tikrasis daktaras, kurs padarė žmogui operaciją ir pagydė už 1 rublį.

Ilakių valsčiuje Gėsulų sodoje Mylienė serga melancholiją. Tas pats „monelnikas“ A. B. apsiėmęs pagydyti, išviliojo nuo jos vyro 16 rublių už vienus gydyklus, kurie jam nei 1 rublio nekaštavo, ir, žinoma, neko nepamačyjo.

Mosėdžio valsčiuje G. sodoje Mickienė sirgo plaučių uždegimu. „Naujasis daktaras“ davė jai gerti šaltmėtinį vandenį ir atlupo 1 rublį 80 kap.

Šacių miestelyje Veronikai Žukaitei nū dedervinės davė tepti šmyrą su karboliu. Žinoma, nei maž nepagelbėjo. Nėra ubago kurio A. B. nebutu prižadėjęs išgydyti, bet pirma liepė užmokėti.

Ir *vengriai* yra tokie pat apgaudinėtojai — apie gydymą neko neišmano, tiktai su savo liežuvium moka gerai melūti, įkalbinėti savūsius vaistus ir keletą rublių išvilioti. Neimkit nū vengrių gydyklų!

Vienon rindon su vengriais statau ir *žavetnikus, užkalbėtojus, burtinikus ir visokius „daktarėlius“*, kurie nėra išėję daktariškų mokslų tam tikrosė iškalosė. Jeigu kas patsai negalėtu išskirti tikrojo daktaro nū apgaudinėtojų, tepasiklausia mokytų žmonių — tie nurodys tikrąjį daktarą. Visoki žulikai apsiskelbdami esą daktarais didį pelną traukia iš tamsių žmonelių, išviliodami skatiką, kruvinai uždirbtą. *Kunigams priderėtu apšviesti savo aveles ir šiamę dalykę*. Liki jie susipras, kiekvienas apšviestas patriotai, teneatsisakai apsergėti tamsesnių brolių nū apgaudinėtojų, kad žmones nepaskaitytų už daktarą to, kurs yra tiktai „šarlatanau“.

Tikrasis daktaras yra tas, kurs yra pabaigęs daktarišką mokslą universitetė; tas tiktai gali pažinti ligą ir pagelbėti ligonį. Todėl, sergant ne prie kito ko reikia kreipties, tiktai prie pabaigusio universitetą daktaro.

Iš bėdos, gali paduoti pagalbą ir *felčerius*, bet *tikrasis felčerius*; o tikrasis felčerius yra tas, kurs yra pabaigęs felčerišką iškalą.

Be universiteto negalima išsimokyti daktarystės, ir felčerystės negalima išsimokyti be tam tikros iškalos. Tai yra tiesa, už tą aš galvą dedu. Kurs nėra išėjęs daktariškų iškalų, o vadina savę daktaru, tas *mažiaus išmano* apie

žmogaus sudėjimą, apie jo gyvatos ir sveikatos išlygas, *neg kaip moteriškė apie beragę*; tokio „daktarėlio“ išmanymas apie gydymą tik tėra vertas prieš tikrąjį daktarą, kiek zakristijono mokslas prieš kunigo.

Bepigu čę vaisyties visokiems „šarlatanams“, kad žmonės yra teip tamsūs, jog negali išskirti mokyto daktaro nū apgandinėtojus. Kaip šitai ir tas *Antanas Bartkevyčius 1885 m. buvo Šauliuosę bagamazu (škaplerniku)*, pirmiausgi Kražiuosę; o 1889 m. šitai jau Lenkimų miestelyje igyjo šlovę „garsingo ir didelio daktaro“. Mokytas žmogus nū pirmo paregėjimo tokio daktaro nusispjauna ir eina šalin, o prasčiokai tiki jam ir leidosi vilioti ir lupti be jokios mielaširdystės. Naudodamas iš žmonių tamsybės, tas apgavikas Antanas Bartkevyčius pervažiavo Lenkimas, Darbėnus, Platelius, Natenus, Šates ir Barstyčius. Lik šitas persergėjimas taps atspaudintas laikraštyje, paminėtasis apgavikas bus jau rasint tolesniai nusidanginęs. *A. D.*

Žinios iš Lietuvos ir svetur.

Telšei. Musų miestas stovi ant tieso kelio iš trukio į Kretingos miestelį; todėl mes jau senai pripratame tikei žiurėti, kaip palicijantai ir žandarai, pagavę iš kokios nors parakvijos musų kunigus, vežioja jųs į Kretingos klostorių kalėtū, arba iš klostoriaus atgal ant trukio ir toliaus į Siberiją. Vienok lygšiolei mes nesuprantame, kaip kitos žemes neužsistoja už musų dvasiškus vadovus, už nemierūtą tikėjimo parsekiojimą. Teisybė, Europa nors ir girdžia apie parsekiojimą, bet menką teturi apie tą supratimą, nes kas kitoje žemeje gyvenas gali tikėti, jog administracija tankių — tankiausei pastato musų kunigus terp tokių aplinkybių, kad jis, ar šaip verčias ar kiteip, vis tą pačią gauna koronę. Negana žodžių — štai naujas atsitikymas. Kauno Aplinkinis (Akrūznasis) sudas pašauke kun. Kazimierą Kazlauskį iš Kretingos klostoriaus į Zarasus (Novo-aleksandrovską) ant 12 dienos Vasario mėnesio už apkrykštijimą Vydžiūsę stačiatikio Klimanskio vaiko. Palicija, įdūdama kunigui Kazlauskiui „paviėstka“, pareikalavo, idant pasirašytu. Ją apturejės. Kadą atėjo laikas į sudą važiuoti, kunigas apreiške apie tą vietinei palicijai; Kretingosgi palicijantui buvo prisakyta į sudą kunigo neišleisti; tam tikslui pastate ans klostoriuje uriadniką ir žandarą, kurie par dvi dieni sergėjo kiekvieną kunigo žingsnį, kurs supratęs, dėlko jo neišleidžia, dave sudui žinią, jog negali pributi. Pirmsėdis Aplinkinio sodo par telegramą kunigui atsake, kad turi į sudą pributi ir kad palicija daugiaus jam neprieštaras. Teisybe, uriadnikas ir žandarai apleido klostorių. Nu dvasiškos vyresnybes kunigas jau senai turėjo dalei-

dima, todėl, pajėmęs pačto arklius, tūjaus išvažiavo ir Priekulyje išėdė ir truki. Bet pravažiavus jam 4 adinas gelžkeliu, štai kas stojos: Papylyje įeina į vagoną vietinis asesorius Sarkovas, Telšių „nadiratėlis“ Jarošauskas ir koks ten žandaras, jieškodami kun. Kazlauskio. Pamatė vagono kampe dvasišką personą, visi ją apstojo klausdami: „kaip jūs, kunige, pavarde? — kunigas atsako: „aš esmu Kazlauskis, ko jūs nu manęs reikalaujate?“ — „Tamista neturėji valios išvažiuoti iš klioštoriaus, tare jie, mes jums atimame liūsybę (areštavojame) vardan paliepimo Telšių sprauņiko!“ Kunigas rodo popierius, bet palicija nei žiurete ant jų nežiuri. — ir sujėmus kunigą nakčia pagaliaus pristate, į Telšius sprauņikui kaipo išbėgusi iš klioštoriaus! Kad kun. Kazlauskis rodydamas sprauņikui „paviestką“, pirmsedio telegramą ir dvasiškos vyresnybes popierių, pradėjo sakyti, jog jis atsakys prieš valdžią už tokį savo darbą: sprauņikas, abejodamas ar gerai daras, išsiunte gubernatoriui šioki telegramą: „Razriešena-li pojiezdka ksendzu Kozlovskomu iz Kretingena v Novoaleksandrovsk na sud“ — (Ar leista važiuoti kun. Kazlauskii iš Kretingos į Novoaleksanerovska ant sudo.) Atsakymo turėjo kunigas laukti palicijoje. Vasario 11 dienoje, kada atveže kunigą į Telšius, buvo nedėlios diena. Visi krikščionis ėjo melstis į savo Bažnyčia, kunigas-gi sedėdamas palicijoje, galėje tikt par langą veizdėti į tą pusę, kurioje stovi katalikų Bažnyčia, ir klausus varpų balso, šaukančio visus ant maldos — nes to anam negalėjo sprauņikas užginti. — Diena jau bengias, o atsakymo nebuvo. Atėjus nakčiai, sprauņikas atidave kunigą palicijos „nadirateliui“, prie kurio turėjo nakvoti. Panedėlio rytą atėjo nū gubernatoriaus toks telegramas: „Kozlovskij v sud ne otpravlia jetsia — (Kazlauskis į gerai suda nekeliuoja). Atsakymas buvo ne ant klausymo, bet į suprato sprauņikas. Todėl kunigą, veždami nu palicijos iki palicijai, pristate atgal į klioštorių. Kun. Kazlauskis iš Telšių dave žinią sudui, iš kokios priežasties negalėjo pributi — todėl sudas tapo atidėtas ant tolesnio laiko. —

Kelias nedielias praleidus atvažiavo į Telšius ant dviejų dienu ant „gauptvachtos“ Kretingos palicijantas Kornilovas už tą, kad leidė kun. Kazlauskii važiuoti ant to paties sudo prieš Kaledas. O tūtarpu visa palicija paleido garsą, kad už paskutinį išvažiavimą užkris ant kunigo korone: — ar šėip verskis, ar teip verskis, tau vis tiek pat. —

Visi tokie atsitikimai aiškinimo nereikalauja — jie patis už savę kalba ir pasaulėi skundžias

Plumpis.

Alsėdžei (Kauno red. Telšių apsk.) Vasario mėnesy, musų valščiaus susirinkimas vienu balsu nutare įsteigti kryžių su Dievo mūką ir pastatyti valščiaus mokslinyčioje, kad vaikai turētu prieš ką melstis. Stačiatikei rašytojas ir mokintojas ko iš proto neišėjo, priešindamies tam nutarymui; baugino vyrus tarpiniku (pasredniku), baugino gubernatoriumi, bet alsėdiškei, išverstų kailinių nebijodami, pastate ant savo. Drasieji ukininkai teip priešininkams užmetinėjo. Ciecorius yra visų mūsų žemiškas ponas; mes jam tarnaujame, jo klausome ir godonę jam priderančia atidūdame, mes jo paveikslą, gražiomis romomis aptaisyta, mokslinyčiojė pakabinome; kasgi gali

buti taip menko proto, kad norėtu mums užginti mokslinỹčioj' patalpinti paveikslą Dangiškojo Viešpaties, kad vaikai mūsų turėtu prieš ką galva nulenkti, prieš ką pasimelsti. Mes mokslinỹčią pabudavojome ir ją užlaikome, mes mokiniojui algą mokame — argi neturime mes valios joje Kryžių pastatyti! Jūs isteigete kampe savo „abrozda“ dėl vieno — antrò vaiko savo tikėjimo, argi mums nepridera dėl kelių dešimčių vaikų — katalikų pastatyti Kryžių savo, nes mūsų tikėjimas užgina mums melstis prieš svetimus dievus ir „abrozdas“, o kurie tūs šv. Bažnyčios įstatymus laužo, papildò sunkų nusidėjimą ir užtraukia ant savęs prakeikimą. Kryžiusgi yra visos krikščionijos godojamas ženklas. Kryžiaus tiki tebijo piktos dvasios ir nekina jį žydai. Žinome mes gerai, kad ir pats ciecorius mus to neužgina: tas darbas yra p. Klingenbergio ir jūsų mažųjų ponelių, nes jūs, nei patys nežinote, ką darote. — Rašytojas ir mokiniojas dar kartą pakilo prieš Kryžių, bet vyrai vienu balsu suuže: „Turi buti Kryžius — turi buti Kryžius!“ Tą kartą vienok nutarimo (prigavaro) nesuraše. Rašytojas su mokinioju praneše tarpinikui; tas atvažiavęs teip-pat nėko neįveike — nes alsediškei vėl vienu balsu šauke: Reikia Dievo mūkos ir gana!“

Šendieną jau stovi padorei viduryj' galo mokslinỹčios ant vaikų galvų katalikų Dievo mūka: vaikai džiaugias, kad kas rytą ir vakarą prieš ją gali atsiduksėti — pasimelsti, o labiausei, kad jiems neb reikia į kamą atsisukus bekinknoti. Garbe jums, vyrai alsediškei, garbe jūsų išmintingam staršinui! Kiek jūs gero padarete, nė patis nežinote. Mokslinỹčia ir stačia tikių „abrozdas“ visų tankiausi priežastis kunigų į klioštorių ir maskoliją išvaymo, kaip atsitiko su kunigais Dombrauskiu, Jačinauskiu, Linkevyčiu, Jozepaičiu ir Gugiu. Nebebus tadà už ką teip greit prie kunigų kabintis. Tegul jūsų protingas katalikiškas apsielgimas dūda paveikslą visiems Lietuvos valšcionims, darančiams nekam nereikalingus susėjimus, o reikalingiausius užmirštančiams! Kad norite ką gerą padaryti — visados iš vieno šaukite, palaimins jums Dievas!

L. Aukupaitis.

Salantai (Telšių apsk.) Šeimina šiuse laikuse protingai elgdamos gali greičiaus susidėti kelėta skaitikų, nekaip gaspadorei; šeimraiškių algos dabar nemažos, o gaspadorei menkai teiseina su savim; tegul tikt tarnai negirtūk lauja, tegul sodžių mergaites neleidžia algos ant spindančių blekelių ir stiklelių, o prasiinkus kelems metams atsiras kišeneje skaitikas. Paveikslu tamę dalyka gali buti mūsų Vasiliauskis ir Ugutis, kurie šimeta mūsų miestelyj' uždejo krautuve visokių smulkmenų, kaip tai: cukraus, druskos, miltų, silkių, balų indų, tabokos ir tt. Nedeldieneis krautuve negal parsigrusti — pilna yra žmonių; labiausei prie jų mėgsta eiti tabokos nusipirkti vaikai, prie gaspadorių tarnaujantieji, kurie draugę su Vasiliauskiu ir Ugrėiu pjaudavo šieną už 30 kap. ant dienos. Dabar mėgsta žiurėti, kaip lengvai jų draugai uždirba anksina. Žydai nori visokeys budais jiems kliudyti, bet tas jiems neklojas. Tarnaujanti Lietuvos jaunūmene imk nu Vasiliauskiu ir Uglučio paveikslą, o nebreekės jums

savo kaulų ant pat amžiaus galo į užmares išnešti — nes ir be Amerikos galima dūną lengvei užsidirbti. *L. Aukupaitis.*

Kaunas. Gudrieji vagis nemėgsta kručauti artie savo pareituvį, nors lengviaus jiems butu tą daryti; senas vilkas avelių negaudo netolie savo kinio, nors ir labai aviena jam tinka. Bet mūsų tikėjimo ir dušios nepriėtelei kiteip elgias. Kam Dievas paskyria arčiaus jų gyventi, tas pirmiaus į jų nagus pakliuna. Pons Klingenbergis, mūsų karaliukas, kasmetą po savo šonu vieną kunigą nuspaudo. Pirmiaus dar kun. Mickanėvskis už neleidimą gimnazijos mokytinių į cerkvę 1 metus atsedėjo Kretingos klostoriuje. Paskiaus už tą patį darbą kentėjo 2 metus Maskolijoje kun. Jačynauskis. Šventos atminties kun. Gasevyčė. į Maskoliją išvežtas, nustojo regėjimo ir tapo paraližiu užtiktas. Sunkios ligos suspausta, tiesa, maskolei sugražino jį į Kauną, bet dabojo, kūmet jis išgys, idant atgal į Maskoliją nugabentų; ale Dievas sutrumpino jo kentėjimus, pavadindamas jį pas Savę. Šventos atminties kun. Narbutas, dūdamas sudę liudytojams priešieką, atsisake maskoliškai jiems pamokslą sakyti — už tą 2 metus kalėjo Kretingos klostoriuje. Užpernai Klingenbergis su Orževskiu prisikabino prie kun. Lialio už tą, kad jis, budamas kareivių kapelionu, leido jiems eiti ant laidotuvių šv. atm. kun. praloto Barauskio. Parsigando maskolei, jog kunigas turi didelę įtekme pagaliaus ant kareivių; paskaite tą atsitikimą už „demonstraciją“ tyčiomis kun. Lialio padarytą ir ant 2 metų išgabeno į Kretingos klostorių. Pernai išveže į Maskoliją ant 5 metų Seminarijos mokytoją kun. Barauski už visiems žinomą Kelčiūšę atsitikimą. Šimeta Kovo 18 dienoje Klingenbergis išsiunte ministeriui prašymą, kad uždarytu Kretingos klostoriuje kun. Pronckuną, parakvijos kamendorių, už tą, kad, dūdamas kareivems sudę priešieką, nenorėjo maskoliškai jiems pamokymo sakyti. Kas stosis su numylėtu mūsų kunigu Pronckunu, nežinome; bet maža viltis, kad paliktu liūsas, nes ministerija lygšiol nepriesimos užmanymams tūšę dalykūšę mūsų krašto karaliukų. Mes kauniškai laukiame, kokį teisingumą savo su mumis elgimos parodys naujas ministeris, apie ką „Tėvynės Sargas“ savo laike dūs skaitytojams žinia. —

L. Aukupaitis.

Is Maskvos. Mokyčiausis gudų popas Tolstojas, pabėgęs visuaukščiausia stačiatikių dvasišką mokslinyčią, išvažiavo į svetimas žemes ir, užbėgęs savo kelionę Rymę, priėmė katalikišką tikėjimą ir apreiške savo vientaučiams, jog tikras tikėjimas yra ne Petrapilyje, bet Rymę. Žinodamas, kas jo laukia, pagrįžus į Maskoliją, atsiente pirmiaus į Petrapilį rašta, kuriame išreiške, jog tiesą atrado katalikų Bažnyčioje, todėl išsižadėti katalikystės negali, bet gailu jam butu apleisti savo tėvynę. Maskolijos valdžia, numanydama, kad budamas užrubežyje Tolstojas pradės pasauliui skelbti melagystę ir silpnybę pravoslavijos, kaip padare savo gudreis raštais, palikęs katalikų, pirmasis gudų galvočius Solovjov'as, daleido Tolstojui apsigyvėnti Maskvoje ir dave pagaliaus jam koplytelę dėl Mišių šv. laikymo. Be parsekiojimo ir baimės jis, dabar Maskvoj' gyvendamas, šaukia

savo vientaučius, ksd pagryžtu prie katalikų Bažnyčios, nu kurios atskylo, ir turi jau 19 parapijonų — savo pasekėjų.

Mano gymtuveje, Lietuvoje, atsiranda parkrikštai valščiaus rašytojei, uriadnikai, pardavę savo dušia už pilvą, bet kiek reikia tukstančių tokių rašytojų, kad atlygintu blede, kokią padare stačiatikystei toks vienas Solovjov'as arba Tolstoj'as, apleisdami visų augščiausias vietas ir bėgdami į svetimą kraštą, kad tikt galētu buti katalikais.

Nemiela didžiausia ranga, nemielas auksas, nemiela ir pati tėvyne tam, kas tiesos kelio jieško.

Saviškis.

Breslava (Novoaleksandr. apskr.) Dviems nedėlioms prieš užgavenes pabludo čė asesoriaus Popovo rašytojas Kardimavyče; pati jo ir du kudikeliu nežino, ką ryto valgys. Priežasti pabludimo — tai aiški Dievo korone, nes Kardimavyče, norėdamas savo pačią ir vaikus išmaitinti be sunkaus darbo, 1894 m. prijėme stačiatikystę. Gyve jis ir užaugo Rymšenų parakvijoje. Tėvai atidave jį į vietinę mokslynycią, kurioje tikėjimo dalyku mokino ne kunigas, bet patsai mokintojas — stačiatikis. Par keturias žiemas vaikelis, nors tėvams tokiu pat rodes, nors jie nėko pikto jamė nemate, vienok visiškai parsimaine. Pasakodavo, kad pro Bažnyčią einant nereikią keptures nusijemti, prieš švenčiausį Sakramentą gana esą tikt galvą nulenkiti, klauptis nereikią, Dievas tas pats esąs cerkvej', kaip ir Bažnyčioj — daugiaus pikto jamė nēks nemate. Išėjo Kardimavyče į kareivius; ten budamas stačiatikems labai patiko; pagrįžo namon su petpebelio ranga, bet dar kataliku. Dirbti namie darbo nenorėjo, nes mokėjo šiek-tiek rašyti. Par stačiatikių protekciją pristojo už rašytoja prie Vydžių asesoriaus; keletą metų pas jį budamas, vede už moterį Griškevyčaitę, seserį Vydžių miesto dumos rašytojo, kuri buvo tokios pat dvasios kaip ir pats Kardimavyče, nes mokinės Vydžių mergaičių mokslynycioje. Vydžių asesorius par popo įkalbinėjimą pradėjo versti Kardimavyčę prie stačiatikystes; iš pirmo jis priešinos, bet, kaip tapo nu vietas atstatytas, su savo moterimi nuėjo pas popą pasikalbėti. Išgirdę apie ta, jo tėvai, brolis ir seseris atbėgo prie jo, praše gerūju, gąsdino išsižadejimu, liejo ašaras, klike matušė, kaip ugnij' degdama, bet sunus su savo pačią kaip akmū stovėjo, sakydamas, valgyti noris, o prasto darbo bijas. Paskui išbėgo į Breslavą, nujemė nu savęs rožančių ir škaplierius ir metė jūs po kojomis pagal Breslavos popo noro ir pardave savo dušią velniui. Gavęs nu popo liudijimą, kad jau stačiatikiu paliko, tūjaus jį išsiunte spraunikui, pats-gi pagrįžo į Vydžius prie pačios. Ant rytojaus apturėjo nu Breslavos asesoriaus telegramą: „Priježzaite — 20 rublei v miesiac“, Vietos jam nedave Vydžiūse, nes žinojo kad jis akių nebutu galejęs parodyti ir prieš pačius stačiatikius, dėlto jį pakviete į Breslavą. Paskiaus girdėjome, kad ir motere jo tą patį padariusi su savo nekaltais kudikeleis. Brėslovoje žmonims ir kunigams Kardimavyče skelbia, buk jis esąs ne parkrištas, bet gryo kraujo burliokas, nors gerai žino, kas tai do paukštys. Teisinga Dievo ranka atėme nu jo protą, kas su pačią jo stosis, laikas parodys.

A. Mažutis.

Kvedaina. (Raseinių apskr.) Ant galų galo ir Kvedainoje atsirado katalikiška krautuve cukraus, arbatos, silkų, gazos, tabokos ir visokių mažmožių. Nauju prekėju yra Letukas iš Padievaičio sodos, kamė jis turi du valaku žemes. Uždėjęs krautuve jis tūjaus suprato, kad lengviaus užsidirbs sau dūną, todėl žemę išdave ir su visą šeimina parsikele į miestelį, kuriame turi gražioj vietoje savo puikų rumą. Šventomis dienomis krautuve teip yra žmonių pilna, kad ir par Mišias negal jos uždaryti. dėlto Letukai viens kitą parmainydami turi krautuveje buti. Letukai šep jau yra geri ir meili žmones, nėra ko abejoti, kad jiems pasiklos, tikt par Mišias šventoje dienoje reikėtu krautuve uždaryti.

Kaltiniku to užmanymo yra kun. Rymavyče. Nu parėjimo į Kvedaina gudotinas tas kunigas įkalbinėjo žmonims, kad uždėtu krautuve ir krikščionišką gspada, žadėdamas pagaliaus tokiame dovenoti kelis dešimtis rublių; mislyjo, jog tokiu budu atitrauks moteres ir mergaites nū karčiamų lankiojimo. Užtat aną metą, kad vargamista su zakrastijonu buvo beuždėdanti savo namusę krautuve par įkalbėjima kun. Rymavyčio, žydai, kaolinius išvertę, pr. dėjo jį bauginti, žadėdami ką ten prie gubernatoriaus ant jo parašyti, bet kunigas drąsei jūs išgyne, o kad dar primine jų dirbimą gerbavų markų, peisus pakasę, parpraše kunigą ir išnyko. Kitaip apėjo kanaunikas Kvedainos, prie kurio teipo-gi žydai buvo pripūle. Jis savo tarnams užgyne krautuve uždėti, žadėdamas jūs nu vietos atstatyti.

Tūtarpu Letukas, nėko nebijodamas, iš savo prekystės varo pelną; dar geresnei padarytu, kad uždėtu krikščionišką gspada, nes tūmet susyk atitrauktu kvedainiškius, garsingus iš savo girtūklystės, nu degtinės, o iš pardavinėjimo alaus ir arbatos su piragu galėtu daugiaus užsidirbti.

Juknevyče.

Kulei (Telsių apskr.) Po šių Naujų Metų Kuliūse uždėjo p. Liudvikas Petravyče gspada, ne vien dėl savo peino, bet ir dėl žmonių gero. Nemažai tamę dalykę padėjo jam vietinis klebonas kun. Jarulaitis, užleisdamas jam tam tikslui namus, prie Bažnyčios prigulincius. Kas nors kartą pamislyjo, kūmi šendieną dėl ukinikų ir jaunūmenes yra karčiama, tas gerai supranta krikščioniškos gspados vertumą. Lietuvių medžiagiškas padejimas tūmet sustiprės, kada jie žydų karčiamas apleis. Kurgi padoriaus užėti? ar ne į krikščionišką gspada, kur tiku, ramu ir gražu. P. Petravyče žmogus teisingas, todėl savieji kreipkites prie savojo.

K.

Tylže. Ponas Šenke, spaustuvnikas ir lietuviškų knygų prekėjas, išpraše Šviesiausiojo Varmijos Vyskupo Andrėjaus, idant malda-kniges ir kitas dvasiškos įtalpos knigas, pas jį spaudomas, parveizdėtu ir savo rankos parašu užtvirtintu. Ant galo sulaukeme to, ko senei mums reikėjo. Dabar jau nebebus nė jokio abejojimo, jog tose knigose, kuriose bus parašas Šviesiausiojo Varmijos Vyskupo, nėra nėko priešingo katalikiškam tikėjimui. Kiekvienam bus aišku, iš kokių knygų geriaus melstis ir Bažnyčioje giesmes giedoti? — ar iš Vyskupo užtvirtintų ir grynai lietuviškai parašytų, ar iš tų, kurios yra biaurei

verstos iš lenkiškos kalbos Vilniuje žydo Bliumavyčiaus, ir kurių dvasiška vyresnybe neužtvirtino. Taigi dvasiškos italpos knygas pirkdami, veizdėkite, idant butu Vyskupo Andrėjau parašas. *Rėdyste.*

Svetime raštai.

„Russko-Polskija atnošenija“ gr. Lelivos.

(Užbaiga.)

Nu, tegul anam Dievas dovanauja savųjų užmiršimą: musų kronikoje užsirašysime vienu daugiau faktų, kokios yra *santaikos tarp Lietuvių ir Lenkų*; ilgainiū gal atsiras ir tam dalykui Lelyvai panašus autorius. Pasiistėbėtinai lenkai ir sulenkūti lietuvei biaurinas lietuviškos kalbos: prastas tai yra ženklas ir persergėjimas, kad lenkai nebutu geresni, jei jų klėgėjimas apie tėvynės nū jurių iki jurių atgaivinimą išsipildydu. Kad jie nenori ir girdėti apie mus, kaipo nelenkus, parodo netiktai visoki menkos vertės šliužei, bet ir raštininkai. Nežinomas man rašėjas S. H., padūdamas paskutiniųjų numerių Slovo'afeljetonę naujų knygų recenzijas, gal nenoromis išdavė sudą ant savųjų. Girdamas Jadvygos Chrząščevskos apysaką „Saulytė“ (Jos recenziją neužilgo ir aš padūsiu jums) tarp kitų sako: „Apysakoje priguli parodyti tobulą vietinio kolorito apšvietimą; gražioje lenkiškoje kalboje su mokėjimu išmetelioja grynai lietuviškus žodžius ir vietinius sakynius, teip **skubotai išmetamus Varšuvoje**, o vienok teip brangius žmonių dušioms nū Nemuno ir Disnos“. Šventi žodžei! O, kad jų daugiau sektus girdėti!!

NB. Parspėju tūs, kurie nežino, kad žodžių „Lietuvos kunigaikštystė“, o ir „Lenkų karalystė“ ruskei nebevartoja, jeig tiktai karališkūse raštūse (manifestūse) arba mokslīškose knigose; tų kraštų vardus parmāinē į kitus, idant iš žmonių atminties išnyktu, jog tai kūmet buvo ant žemės tokios šalīs.

Lenkų karalystė išdalija į dešimtį gubernijų, pavadintų didžiųjų miestų vardais: Varšuvos, Plocko, Kalyšiaus, Piotrkovo, Radomo, Kelčių, Liublino, Siedlčių, Lomžos ir Suvalkų ir visą tą kraštą pavadino „Pavisliu“ (Privisianskij kraj) nū upės Vislos, plaukiančios par Lenkų Karalystę pro Varšuvą. Tū kraštu valdo general-gubernatorius, Načalninku krašto vadinamas. Lietuvos-gi kunigaikštystė,

arba Lietuviškai Baltrusišką kraštą išdalijo į šešias gubernijas: tikrąjį Lietuvos kraštą, valdomą Vilniaus general-gubernatorium ir tris: Vilniaus, Kauno ir Grodno gubernijas, kiekvieną skyrimai valdomą gubernatoreis, tikrąjį baltrusiškąjį kraštą teipo-gi į tris, valdomas tiktai gubernatoreis: Vitebsko, Magyliavos ir Minsko. Visas tas šešias gubernijas vadina Šiauryn-Vakariniu kraštu (Sievero-zapadnyj kraj).

Mažrusių kraštas šipus Dniepro upės, Ukrainą vadinamas, kitados atitrauktas nū Lietuvos, o prie Lenkijos priskirtas, valdomą Kijevo general-gubernatorium ir trimis gubernatoreis išdalijo į Volyniaus, Podolijos ir Kijevo gubernijas ir vadina Pietyn-vakariniu kraštu (Jugo-zapadnyj-kraj).

Neprošalį bus čė priminti, kam teip daug turime per-dėtinių. Nu, gubernatorei, tai jau tegul sau butu pas mus, nors ir jų valdžia ne visur vienoda; Rusijoje, dūkime, apie visus gubernijos reikalus rupinas Žemininkų draugijos (Žiemstwo), gubernatorius ten yra lig dėl tvarkos, pas mus kiteip: gubernatorius apie viską rupinas, o žemininkai pasigailėk, Dieve, neišsižioti negali! Negana to, jei koks kraštas reikalauja kokio įpatingo rupesčio, įpatingo pasielgimo, tai ant keleto gubernorių pardeda vieną General-gubernatorių; tokiūs matome Lietuvoje, Lenkijoje ir Ukrainoje ir kitušę Rusijos pašaliušę; Finų žemėje, ant Kaukazo, Azijoje; pačioje Rusijoje tiktai Maskvoje tesėdi kunigaikštis general-gubernatorius. Tokie general-gubernatorei turi didelę, kartais niekū neaptrybūtą valdžią (Murawjew); nedyvai kad kartais dirba tokiūs daiktus, kurie nē į galvą neateina karaliui, kartais priešingus jo norams (Kražei), vis tai-par paiką norą pasirodyti ūeis, kūveikiausei įvesti ruskių užmanymus (rusškoje dielo).

Paskutiniame laikę kaskart tankiaus kilsta balsai, kad generalgubernatorei suvisu nereikalingi, nes gimdo vien tiktai nesupratimus, nesutikimus su valdžią ir žmonėmis. Gal ir susilauksime jų nūgriovimo nū musų sprando.

Vaišgantas.

II.

Bažnytinei veikalai.

*Ko Bažnyčia reikalauja, kad kas galētu būti priskaitytas
prie palaimintųjų ir šventųjų?*

Kaip medis vaisiūsę, taip ir tikėjimas pasirodo žmonių gyvenimę. Ten tiktai tegali būti šventi žmonės, kur mokina Išganytojas; kur jų nėra, ten ir tikejimas pats negali būti šventas. Visokių šendieną po pasaulę prasiplatino tikėjimų. Visūsę galime rasti kada ne kada gerus ir Dievą mylinčius žmonės, kurie savo gerais darbais kitiems kelią rodo. Bet ar galima kur rasti tokių šventų išpažintojų, kokiems atidūda garbę katalikų Bažnyčia? Nesunku bus ant to atsakyti, kad žinosime, kokių dorybių ir kokios karštos reikia Dievo meilės, kad kas galētu būti priskaitytas prie palaimintųjų ir šventųjų.

Palaimintaisiais vadinasi tie Dievo tarnai, kuriūs Bažnyčia leidžia garbinti vienamę arba kitamę kraštę ir kuriose nekuriuose vyskupystesę; tūtarpu kad šventiesiems turi atidūti garbę visi katalikai. —

Už palaimintus Bažnyčia pripažįsta tūs, kurių gyvenimas žibėjo nepaprastomis dorybėmis ir par kurių užtarimą Dievas mažiausei padarė du stebuklu. Todėl, kad kas galētu būti priskaitytas prie palaimintųjų reikia parodyti, kad jis buvo savyje išnaikinęs piktus kuno pageidimus ir ant jų vietos išauginęs tokias dorybes, kurių nėra iš tolo nepasiekia paprasti krikščionis. Tvirtai turėjo jis darbais išpažinti tris dieviškas dorybes: tikėjimą, viltį ir meilę, o teipo-gi ir dorybes kardinališkas: išmintį, teisybę, stiprybę ir užsiturėjimą, kad kaip auksas taip ir jo gyvenimas dorybėmis žibētu. Kada-gi už palaimintą apskelbia kckį mučelniką, tad žiuri ne taip į jo gyvenimą, kaip labiausei į jo smertį, ar jis tikrai kaipo mučelnikas nukentėjo už tikejimą iš meilės Dievo ir Bažnyčios. Bet be to, kaip augščiau

minėjau, reikia dar, kad palaimintasis butu mažiau sei padaręs du stebuklu. Stebuklas, kaip žinome, yra tai toks darbas, kurio žmogus negali padaryti be Dievo galybės. Jeigu užtat koks dievobaimingas žmogus tikrai stebuklingai ką nors išgyde arba ką kitą padarė, aiškus tai ženklas, kad jo tikėjimas tikras ir gyvenimas šventas, nes kitaip Dievas nesutektu jam savo galybės. — Pripažindama užtat ką nors už palaimintąjį Bažnyčia negali apsirikti, jei tikt gerai apsiklausinėja apie jo gyvenimą ir kaip reikiant persitiktina, kad jis tikrai stebuklus daro.

Prisižiūrėkime taigi dabar, kaip Bažnyčia tyrinėja tus dalykus.

Pirmūse amžiūse, kad numirdavo koks dievobaimingas žmogus, vyskupai arba acivyskupai kaip vien galima geriausei perklausinėdavo liudytojus ir ištyrinėdavo jų gyvenimą ir darbus. Bet kad nebutu neįkū apsirikimū Popiežius Aleksandras III metūse 1170 dekretu „Audivimus“ užgynė vyskupams apskelbti ką nors už palaimintą arba šventą be žinios Apastališko Sosto. Nū to laiko patis Popiežei veda tyrinėjimą ištekėjus 50 metams po smerčio Dievo tarno. Vyskupai tūtarpu gali jau prirūšti reikalingas žinias ir raštus. Labiausei apie tai turi rupinties tas vyskupas, kuris vyskupystėje gyveno arba numire tas dievobaimingas žmogus, kurio garbe prasiplatino po visą apylinkę. Jei jis paliko kokius raštus, tad visupirmu jū peržiuri; atradus ką nors priešingą prieš tikėjimą, nebėra ko ir bemislyti, kad jis paliktu palaimintas. Jei raštūse nieko blogo nerado, tad vyskupas važiuoja tyrineti ant vietas; o jei jis pats negali, tad siunčia kelius kanauninkus arba vyresnius kunigus, kurie pirm turi prisiekti, kad gerai išpildys savo uždūtį. Jie nuvažiavę apžiuri grabą, perklausinėja liudytojus, kurie po prisieką turi išpasakoti viską, ką žino. Jei viskas yra kaip reikiant, vyskupas surinktas žinias siunčia į Rymą į Kongregaciją apeigū, tai yra pas tam tikrus kardinolus ir kunigas, kurie tūs raštus peržiuri ir užlaiko.

Jei tikrai yra viltis, kad Dievo tarnas gali buti pripažintas už palaimintą, ir jau praėjo 50 metų po smerčio, tad pats Tėvas Šventasis pradeda iš naujo tyrinėti visą

dalyką. Tam tikslui išdūda dekretą ir paskiria kelius kardinolus, kurie vestu tyrinėjimą. Jie tai-gi visupirmu peržiuri raštus, kuriuos paliko Dievo tarnas, o teipo-gi ir tus, kuriuos buvo atsiuntęs Vyskupas. Jei jųse nieko priešingo nerado, tad iš naujo tyrinėja palaimintojo gyvenimą, dorybes ir stebuklus. Keli aplynkinei vyskupai tos vietos, kur jis gyveno, gauna paliepiamą perklausinėti visus liudytojus ir atsakyti ant reikalaujamų klausymų, o tai 1, ar visi žmonės, o jei ne, tad ar didesnioji puse laiko Dievo tarną už šventą ir ar pripažįsta jo stebuklus už tikrus 2. dėl kokių svarbių priežasčių yra jie teip persitikrinę, 3. kokie jie patys ar išmintingi, apšviesti ir ištikimi, 4. koks yra reikalas pripažinti Dievo tarną už palaimintą 5. koks buvo jo gyvenimas, ar žibėjo jis nepaprastomis dorybėmis, ir ant galo kokius par jo užtarimą Dievas padarė stebuklus? — Tas žinias sema iš burnos liudytojų, kurių mažiausei reikia šešių arba aštūnių, iš vistoriškų dokumentų ir įpatingų ženklų (votų), kureis žmonės atidūda garbę savo užtarytojui, dėkavodami jam už suteiktas mylistas. Surinkę visas reikalingas žinias vyskupai siunčia jas į Rymą. Če paskirti tam tikrai kardinolai ir kunigai perkratinėja atsiųstus raštus. Persitikrinę, kad vyskupai viską, kaip reikiant ištyre, prašo Šventojo Tėvo, kad leistu užbaigti tyrinėjimą. Susirenka tadą visi sudžios ir ilgai apsvarsta šiū-du klausymu 1. ar jau tikrai darodyta, kad gyvenimas to tarno buvo šventas ir 2 ar stebuklai tikrai buvo Dievo ranką padaryti. Labiausei vienas iš sudžių teip vadinamasis „promotor fidei“ turi pakelti visokias kliutes ir sunkenybes; kiti turi jas parkratyti ir išaiškinti. Todėl po keletą kartų reikia jiems visiems susirinkti, kol ištiria dalyką, kaip vien reikiant.

Ant paskutinio susirinkimo pribuna pats Tėvas Šventasis. Išklusinejęs visų balsus, Popiežius liepia tūtarpu pasimelsti, kad Dievas apšviestu protą; paskui, jei dvi-treč dalis sudžių sutaria, išdūda dekretą, kuriūmi apreiškia, kad be pavojaus galima apgarsinti Dievo tarną už palaimintą. Pats tas apgarsinimas yra teipogi labai iškilmingas. Paskirtoje dienoje Šv. Petro Bažnyčioje susirenka visi kardinolai, kanovnikai ir daugybe kunigų. Šventasis Tėvas atsiunčia tam tikrą raštą arba „breve“, kuriūmi visiems ap-

skelbia, kad Dievo tarnas yra pripažintas už palaimintą. Po paskaitimo gieda: „Te Deum laudamus“ ir atadengia palaimintojo paveikslą (abrozda); o ant galo atlaiko mišias šventas. Po pietų ateina pasimelsti prie abrozdo Šventasis Tėvas, ir visi, kurie toje dienoje aplanko Šv. Petro Bažnyčią, apturi visūtinis atlaidus.

Kad palaimintasis galētu buti garbinamas kaipo šventasis visoje Bažnyčioje, reikia vesti naują tyrinėjimą ir parodyti mažiausei du nauju stebuklu. „Promotor fidei“ vel pakelia visokias kliutes ir užmetinėjimus, kurius butinai reikia išaiškinti ir prašalinti. Visugudreji gydytojei ir mokyti vyrai turi pripažinti, kad stebuklai tikrai buvo Dievo ranką padaryti. Kad jau viskas ištirta ir nebėra jau nejkio abejojimo, Tėvas Šventasis ant galo sutinka, kad palaimintasis butu apgarsintas šventu.

Paskirtoje dienoje kūgražiausei išpūšia Švento Petro Bažnyčią Rymę. Ašlą ir visą Bažnyčią iškloja brangeis divonais; ant sienų kaba auksu aptaisyti abrozdoi, ant kurių išmaliovoti šventojo darbai. Bažnyčios galę už altoriaus kaba uždengtas dar paveikslas (abrozdas) paties, šventojo, kaip jis žengia į dangų, žibėdamas nū šviesių spindulių ant galvos. Po abejų altoriaus šalių blizga paauksyti kreslai del kardinolų. Visa Bažnyčia žiba nū tukstančių žvakių ir lempų. Ant procesijos pirmu neša velavą, ant kurios išmaliovotas šventojo paveikslas. Tėvas Šventasis buryje kardinolų, vyskupų ir kunigų atsisėda ant trono, ir ten jie visi atidūda jam garbę, bučiūdami rankas ir kojas. Paskui tie, kurie vedė tirinėjimą, tris kartus pūla po kojų Šventojo Tėvo, prašydami, kad teiktumes palaimintąjį pripažinti už šventąjį. Pirmą ir antrą kartą atsako Popiežius, kad negali to padaryti, nepaprašęs apšvietimo Dvasios Šventos. Todėl visi kartu su Tėvu Šventu gieda litaniją prie visų Šventųjų ir „Veni Creator“. Po to prašo trečią kartą ir tadą Popiežius apreiškia, kad dėl garbės Traičios Švenčiausios, naudos katalikų tikėjimų ir vardan V. Jezaus Kristaus, šventųjų Petro ir Povilo ir savo ištikimybės palaimintąjį priskaito prie šventųjų ir liepia jam atidūti garbę visoje pasaulėje paskirtoje ant to dienoje. Atgiedojus „Te Deum laudamus“ atadengia tad šventojo abrozda ir iš visų pusių girdžiasi

skambėjimas ir šaudymas. Po to pats Šventasis Tėvas, o jei jis negali, tad vienas iš kardinolų atlaiko mišias šventas ant garbės naujojo šventojo. Po mišių šv. Popiežius su didelią iškilme grįžta į savo rumus. Vakarą-gi po mišparų vel su visais kardinolais ateina į Bažnyčią ir karštai pasimeldžia prie didžiojo altoriaus, ant kurio sudėtos šventojo relikvijos; pabučiavęs šventojo abrozda, dūda jį bučiūti ir kitiems. — Vakarą visas miestas šviesiasi nū ugnių ir žvakių, kurias uždega ant šventojo garbės.

Kaip atsargei ir ištikimai Bažnyčia perkratinėja gyvenimą ir stebuklus kiekvieno šventojo galime numanyti iš šito atsitikimo. Vieną kartą Popiežius Benediktas XIV tebebudamas dar kardinolu, turėjo ištirti gyvenimą kokio dievobaimingo žmogaus. Bevartaliojant jam įvairius raštus, atėjo pas jį apsilankyti du protestantu (liuteru) iš Anglijos. Bet lyg tiktai pradėjo su jais šneketi, pareikalavo jį Šventasis Tėvas. Noromis nenoromis turėjo jis parprašyti savo švečius, prižadėdamas greitai sugrįžti. Bet išeidamas tarė: „Jei Tamistos norėtumite peržiūrėti šitus raštus, gal nebutu teip nubodu“. Švečiai nieko netrukę, pradėjo skaityti paliktus raštus, kuriūse daug atrado liudijimų apie šventą gyvenimą ir stebuklus to dievobaimingo žmogaus. Praslinko gera valanda, pakol sugrįžo kardinolas. „Ką mislyjote Tamistos apie šitą tirinėjimą?“ paklause jis atsisedęs. „Jei tas, apie kurį čė skaitėme, nebus pripažintas už šventąjį, tad jau niekas negali būti šventu“, atsakė anglikas. Tokiu būdu Tamistoms šitie daroymai užtdenka. — „Didesnių reikalauti negalima.“ — „Žinokite tad, kad mes nevieno iš tų stebuklų nepripažįstame, nors Tamistos jūs už tokius laikote“. — Tada persitikrino šitie protestantai, kad katalikų šventieji tikrai yra verti tos garbės, kurią jiems atidūda Bažnyčia, ir kad jiems lygių nerasi nė kokiamę kitamę tikėjimę. M.

Apie piemenų auklėjimą.

Visi žmonės gailėsi našlaičių (siratų) Ir nebereikalo: kas per gyvenimas vaikui be tėvo, be motinos. Bauste visi baudžia, o priglausti nér kam. Nė nū vieno neišgirsi meilaus žodžio; nėra tos, kuri prisiglaudus vaikutį pasakytu:

„paukšteli tu mano!“ — Visi našlaitį (siratą) peikia, o nė viens nepamokina kaip tur daryti. „Bene, sako, aš jam tėvas ar motina“. O kaip kas pasako, tai, tarytum, su šakaliu meta. Tėvai kad mokina, tai be piktumo. Iš širdies pasako: „to nedaryk, vaikeli!“ arba „šiteip, sunuti, reik elgtis“. Svetimų lūpų perspejimas lyg širšės gylys.

Tokių vargdienių Lietuvoje nemažai. Visi, kuriūs iš mažens pamsamdo svetimiems, tie visi tokie našlaičiai. Jiejie motinos meilę gal patirti tiktai lopšyje budami; kaip paauga tur eiti į svieta dūnos pelnytis. Bernai su pusbernais iš jų tyčiojasi, neatsimindami savo mažų dienų. Tarnaitės su pusmergėmis per nieką vargšelius laiko, nors nesenei ir jų tokių buta. Tas vaikui labai skaudu, ale netur kam pasiskusti: nėra mamytės. Visi sielvartai liekā vaiko viduriūse ir gadina da nesuaugusią širdžiukę. — Didelė tai nelaimė, labai didelė, bet yra viena da didesnė. Nėr kam kudiki gero mokinti. Tiktai gyvūliai atsiranda ant svieto viską mokėdami; žmogus-gi tur nū kitų mokintis. O piemenį kas išmokys? Jam pasako, kad dabotu gyvūlius nū javų, kad parginęs, suskaiytu, priraišiotu — ir daugiau nieko. Šeip kas žmogui reikia žinoti, piemū tur iš savęs išmoktie. Ilgainiu, teisybė, patirs, ale Dievas žino ką ir Dievas žino kaip.

Ukininkai (gaspadoriai!) jus piemenukui nebusite teip meilus, kaip tėvas ar motina, tad nors išmokinkite jį gero bent tiek, kiek išmokintu geri tėvai. Juk žinote, kad terp „septynių darbų mielaširdingų dūšiai“ yra ne mokačius mokinti. Kad išalkusiam dūdi dūnos, kad pavargeliui pinigą suteikęs džiaugiesi, tai da geresnis busi nemokantį mokindamas! — Ale tai per lėta šneka. Šeimyną gero mokinti ukininkams (gaspadoriams) pats Dievas liepe. Šitai Jisai šventamjam Raštę sako: „*Jei kas nesirupina apie savus, ypač namiškius, tikėjimo yr' atsižadėjęs ir už netikintį aršesnis*“*) Tai-gi ar norite, ar nenorite, o turite V. Dievo klausyti; turite šeimyną ant gero vesti. — Žmogus nemokinamas gero į niekus pavirsta. Todėl Dievas dūdamas tėvams vaiką uždeda privolę (pavynastį) jį maitinti aprūpinti ir mokinti. Iki aštuntų metų tiek vaiką, tiek mergaitę nedaug te išmokysi:

(*Pirmoji Gromata šv. Tymotiejui 5 perskyrimas, eile 8-ta.

da permaži, o devintus, dešimtus metus eidami neturtingu tėvų vaikai svetimiems tarnauja. Tūsyk jau tėvai negal mokinti, todėl ukininkai jūs tur užvadūti. Nors suderant piemiens algą tėvas nė žodžio neištartu apie mokinimą, samdantis vis piemenį turētu mokinti, nės ne tėvas, o Dievas tą liepia. — Ant galo patiems ukininkams visa nauda iš gerai mokinamos šeimynos. Jug per netikusius bernus ir tarnaites jiems daug blogo pasidaro. Tai gyvūlį sužeidžia, tai padarynę iš piktumo sulaužo arba kitą kokią bledę (iškadą) padaro. Neretas atsitikimas, kad šeimyna per žiemą išmitus dyka pavasari, į pačius darbus, išbėga. Kiek tai ukininkai pelnytu, jei šiteip nebutu! O kiek ukininkus skriaudžia šeimynos tinginys?! Jau nekalbu apie tą, kad nepraustburnė šeimyna ukininko vaikus netikru galų išmoka . . . Tai-gi matykite, kad ukininkai, gerai augindami šeimyną iš mažens, tų vargų ir blėdžių (iškadų) neturētu. Ar tai nebutu gyvas užmokestis už gerą auginimą? Nesibijok, kad tavo gerai užaugintas išeis pas kitus. Tūmet tu pasisamdysi nū kito. Dabar, tiesa, da mažai tėra gerai užaugusių, nės retas gerai teaugino. Ale ukininkai už tą apsileidimą iki gana privargo. Dabar jau turės pradėti kitaip apseiti su šeimyna, ypač su mažąja, todėl kaskart vis daugiau bus gerų bernų ir tarnaičių. Tai-gi turėsi iš ko pasirinkti.

Dabar pažiurėsime ką reikia daryti, kad šeimyna gera užaugtu. — Reikia iš mažens jai dūti du daigtu: *gerą širdį* ir *gerą pamokinimą*. Sakau: iš mažens, nės užaugusį reikia taisyti, o ne auginti. Apie užaugusių taisyimą tegul kitas parašys, kurs tą geriaus permano. Aš čionai kalbu tiktai apie mažųjų auginimą tokį, kad paskui nereikētu jų taisyti. Užaugusį netikelį sunku pataisyti, o mažą vaiką į gerus žmones gal išvesti kiekvienas geras žmogus be didelio mokslo ir be daugelio darbo. Kaip tą reikia daryti, tūjaus ketinu porą žodžių pasakyti. Pirma apie gerą pamokinimą, o paskui apie davimą geros širdies. Pamatysite, kad tai nesunku jums bus išpildyti!

Mokinti daug nereikės. Darbininkui žmogui užtenka žinoti tiek, kad galētu dūšią išganyti ir kad mokētu dūnos asną užsidirbti. Lengvesniųjų darbų šeimyna ir nēmokinama

išmoksta, o painesniųjų, kaip žagrę pasidaryti, tai pats ukininkas išmokina dėl savo naudos. Ant galo kol reikės arti, tai da daug laiko truks: mes kalbame apie piemenis. Už visoki arimą daug brangesnė žmogaus dūšia, tai-gi ukininkas (gaspadorius) tur išmokinti piemenį to, ko dūšiai reikia. Bet ir čia nedaugelio trūksta. Piemenis poterius ir prisakymus moka (teisybė, nevisi). Tai-gi ukininkui lieka tik prižiūrėti, kad vaikas jų neužmirštu. Svetę yra tokių vietų, kur ukininkas su visą šeimyną kas rytą ir vakarą garsiai atkalba poterius ir prisakymus. Tokiūse namūse, žinoma, ir be prižiūrėjimo neužmirš. Ale kur šito įvedimo nėra, tai ukininkas tur savo šeimyną, ypač mažūsius, klausinėti retkarčiais ar neužmiršo poterių; vienu pasigyrimu, kad „moka“ nepasikakinti, o liepti pakalbėti. Nereik su vienu sykiu išklaudyti visų poterių; vieną syk tegul pakalba vieną daigtą kaip antrą syk klausi tai kitą daigtą turės pakalbėti. Jei-gu žinotum, kad visi moka kas reikia, tai nėra ko klausinėti. Kas kunigui kalėdojant yra viską mokėjęs, tą bereikalo užkabintum. Bet jei numanai, kad ir toks ne kasdien meldžiasi, tai pažiūrėk ar neužmiršo. Kas sakosi sau vienas meldžiasi, kur nieks nemato, to ir paklausk: gal melūja. Bet prie visų jo negėdyk, o vieną kur susigriebęs liepk pakalbėti. — Jei-gu nusisamdei nemokantį ir tai tokį, kuriam nedyvai nemokėti, padėkim, devintų ar dešimtų metų, o ypač septintų ar aštuntų, tai jį turi būtinai išmokinti. Kartais pasitaiko pusvyris trylikos ar keturiolikos metų, ką nemoka lemtai nė poterių nė prisakymų. Už tai kaltas netiek pats nemokas, kiek tie pas kuriūs jis buvo. Ale ir tokio negali palikti neišmokinus, nors jis ir persenas būtų. Šitoki daug sunkiaus eina mokinti, ale, su geru noru pradėjus, ilgai netruks išmokinti; jug tų poterių ir prisakymų ne kasžin kiek yra. — Mokinant labiausiai reikia žiurėti, kad ne vienus žodžius į galvą sukimštumei, o kad mokinamas su-prastu ko mokinasi. Ypač prisakymus tur gerai permąstyti, idant žinotu, ko tas prisakymas draudžia arba ką liepia daryti. Šeip ir prisakymus mokės ir savo darys nė nemis-rodamas, kad Dievo įstatymą laužo ir artymą skriaudžia. — Tai-gi matote, kad apie vaikų protą nedaug darbo; reikia

tiktai išmokinti maldų ir prisakymų bei prižiūrėti, kad ne užmirštu.

Dabar pažiūrėkime ką pradėti su širdžia. Rodosi, kad čia tai jau bus begalės darbo ir kasžin kokio mokslo reikės. O štai beveik nieko. Nebuk piktas — tai vienas daigtas, leisk piemenį tankiaus į bažnyčia, — tai kitas daigtas. Daugiau šėip nū ukininko piemeniui nieko nereik, idant tas geru žmogum užaugtu. Tiek pasakius nedaug ką gali suprast, todėl lukterek trupučiuą: kaip matai išaiškisiu.

(Toliaus bus.)

Šis tas apie prastų žmonių žaislus (zabovas.)

Nesenei atsiėjo mums dvasiškamę Lenkų laikraštyje „Przegląd Katolicki“ parskaityti labai akyvą pranešimą kun. Br. Marjanskio apie prasiplatinusį tarp Lenkijos sodiečių lošimą kortomis. Terp kitko, tas garbės vertas kunigas rašo savo straipsniuje taip:

Kiekvienam žmogui reikia pasilinksinti, pasiraminti, reikia pasiboviti. Nėkas to negina ir nepeikia. Todėl negalima užginti bovities arba linksminties ir praščiokams žmoniem; jiems, kurie kasdieną traukia tą patį jungą, prakaitūja ir mėlinūja dėl dūnos kašnelio, taip kad vargūlis dienos pabaigoje vargei koklius (kojas) bevelka reikia teipogi vargusvargus pasilsėti, nusiraminti ir atgaivinti dvasią — to reikalauja žmogaus prigimimas. „Kur dušia mėgsta če kunas tarpsta“ (stiprinas) — sako priežodis, o Ciceronas galvočius rašo: „kaip paukščiui suka lizdus dėl naudos ir malonės, taip lygei mūsų protas pramano visokias ramybes, kad darbus pabaigus galētu atsilsėti.“ Seniaus jaunūmene nedeliomis ir šventomis dienomis susirickdavo į karčemas ir prašokdavo iki vidurnaktei. Žinoma, tokiosė panaktiniosė sąeigosė dorybės negalėjo buti, nes platinos girtūklystė ir paleistuvystė. Šendieną kunigai išnaikino tūs šokimus. Jau retai begirdėti karčemosė rėžiant ant armonikos ir šokant jaunūmenę. Tokiu budu atimtas jaunūmenei žaislas (zabova), o šokimo vietoje nėko nepramanyta. Par tai jaunūmenė pūle prie kortų ir lošimas kortomis išdūda dabar pražutingus vaisius. Nereikia čionai žodžių Rašto š., ne

nusprendimo galvočių, nės patsai protas aiškei rodo, jog greitas platinimasis tarp žmonių lošimo kortomis yra pilnu nuludimo ir negerų daiktų. Ipatingi vaisei lošimo kortomis yra šie: gaišinimas laiko, paskirto atilsui po sunkaus darbo par dieną, praradimas uždirbto par didį vargą pinigų ir nutraukimas par tą vargdieniams namiškiams visureikalingiausių dėl užlaikymo gyvastes daiktų, neužlaikymas šventos dienos, apleidimas dvasiškų priedermių, pradžia barnių, keiksmų, godulystės, pavydėjimo, apgaudinėjimo ir vagystės. Vakarais prieš šventes visutankiausei jaunūmėne renkasi, mažne visūmet slepiasi nū tėvų ir gaspadorių delto, kad tie susirinkimai naktinei retai yra be grieko; nekartą teip susirinkę par naktį lošia kortomis, atėjus laikui eiti į Bažnyčią, miegta, sapnūdami apie visokius atsitikimus praėjusios nakties. Jeigu žmonės mokyti lošdami kortomis tankei baras ir viens kitam daug biaučių žodžių pasako, o nekartą dasileidžia apgaudinėjimo, tai nū prastų žmonių sunku reikalauti, kad prie to žaislo (zabovos) nebutu tų nedorybių didesniajame laipsniuje.

Kortų lošimas yra priežastis nesutikimų ir išmetinėjimų tarp ženotų žmonių. Moteriške tankei su ašaromis bara vyrą, lošusį kortas par naktį; bet vyras nenorėdamas to parsėjimo priijimti, nepameta savo negero papročio, o su moterimi teip apsieina, jog ji tur tylėti. Iš lošimo kortomis pakylsta namūse nesutikimai, netikėjimas viens-kitam ir teip pamažu nyksta pakajus ir meile tarp savųjų. Tėvas, kursai lošia kortomis, piktina savo vaikus, apleid' reikalus savo namų ir be reikalo leisdamas pinigus, krividija savo vaikus, nes jų dalį gaišina. Sunus, kursai lošia kortomis, nenor klausyti tėvų, pradeda nū jų vogti, melūti ir daros kurčias ant gerų parsėjimų ir prašymų. Atsitinka, kad vaikai supykę ant tėvų už parsėjimą ir nenorėdami klausyti, tai yra, kortas pamėsti, stumia jų už durų.

Reikėtu ištikimo rašytojaus, gerai suprantančio žmonių širdies jausmus ir palinkimus, idant išstatytu prieš akis visiems tą nelaimę, koki plusta iš platinimos papročio tarp žmonių sodiečių lošti kortomis. Reikėtu surinkti žines apie visokius budus lošimo kortomis, daugumo statomų ir praloštų pinigų, — apie tą, kas užvis daugiaus tūm užsi-

jima: ar jaunūmene?... ir t. p., idant gerai galima butu suprasti visą nedorybę to žaislo (žabovos).

Su prastais darbais visi slepiasi, todėl kunigui nelengvai yra žinoti apie visus prastus vaisius to žaislo, menka tiktai dalis to pikto daeina prie kunigo, bet ir iš tų atsitikimų, kurie yra žinomi, užtenka, idant nuspręstu apie vertybę to žaislo, jo neapkęstu ir kitus nū jo atitrauktu.

Jog yra negerai, kad žmonės kaskart su didesniu noru lošia kortomis, apie tą daug kalbėti nereikia, bėt išpūla gerai apmąstyti, ką rekia daryti, kad žmones atpratinti nū to žaislo?

Dabar klausymas: kas pražutingesnis — ar šokimas, ar lošimas kortomis? Ar išnaikinus šokimus pakilo žmonių dvasiškas gyvenimas kokioje norint parakvijoje? Ar iš tiesų šokimas, kaip šokimas, yra labai peiktinas ir vertas išnaikinimo? Pagal mano nūmones šokimas yra nekaltėsnis už lošimą kortomis; tegul sau jaunūmene šoka, tiktai vyresniųjų akysę ir ne naktįje, nes šokimas yra krutėjimas linksminančiosios jaunūmenes. Prie šokimų nėkadės nėra tokių piktu palinkimų, kaip prie kortų.

Pagal mano nūmones, geriausios vakaruškos butu tadą, kadą muzika skambētu, susirinkęs jaunimas gražias dainas dainūtu, pasakas sakytu ir naudingas knygutes skaitytu. Tokios vakaruškos malonu butu visiems: ir seniems, ir jauniems, ir vaikams, ir moterims; tokios vakaruškos butu teipo-gi naudingos, nes sergētu jaunimą nū panaktinių sąeigų, nū lošimo kortomis ir tt.

Man rodos, kad dėl išnaikinimo kortų terp žmonių geru vaistu arba liekarstą butu giedojimas. Giedorių burelei, surinkti iš parakvijos jaunūmenės abejų lyčių, šventomis dienomis garbintu Dievą bažnyčiose, o pagrižę į namus, susirinkę į vieną vietą ir giedodami gražias daineles, linksmintu ir ramintu žmones. Gražus giedojimas atgaivina žmogų ir dailina širdies jausmus — teip sako visi garsingi mokytojai žmogaus gyvenimo ant žemės. Todėl reikia mums griebtis šio dailaus įrankio tū labiaus, kad jis saugo žmonės nū pikto. Gali buti ir kitoniški budai dėl išnaikinimo kortų terp žmonių, reikia apie tai pagalvoti.

Tūse kunigo Marjanskio sąprotavimūse, su kureis ir pati Redyste „Preglād'o Katolicki'o“ regimai sutinka yra labai daug tiesos. Todėl gerai butu, idant ir mūsų kunigai dručiai apie šį pajudintą klausymą pamislytu. Nės jeigu teip dedas Lenkijoje, kur išnaikinus šokimus įvyto lošimas kortomis, tai lygei ir Lietuvoje gali įvykti tas pats, arba kitas piktas paprotis, jei jaunūmene neturės žaislo. Šokei patis iš savęs nėra peiktinu daiktu. Pripažįsta tai ir patis teologai. Jei tadą vakaruškose įvyko nedorybė, tai vien dėlto, kad jaunūmene nepriderančiai šoko, nepadorei linksminos, ne vyresniųjų akysę ir tt. — suprantama, kad ne šokimas kaltas, bet jo peiktinos aplinkybės. Todėl, man rodos, ne šokimą reikėjo išnaikinti, bet nedoras aplinkybės, o jų vietoje įvesti tokias, kurios ir kuną gaivintu ir dušią ramintu. Tūtarpu šendieną negalima pasakyti, kad Lietuvos jaunūmenės dvasiškas gyvenimas pakilo, nes išnaikinus šokimus pravisio panaktinės sąeigos terp abejų lyčių asabų ir platinas girtūklystė ir paleistuvystė, kaip tai dušių ganytojei apie tai labai gerai žino. Reikia teipo-gi darbotis, kad neįvyktu pas mus ir lošimas kortomis. Todėl reikia pagalvoti, kaip sako kunigas Marjanskis, ir, panaikinus kaimūse blogus pasilinksminimo budus, pramanyti ir įvesti jų vieton gerus. Kas tą svarbų klausymą įstengs pasekmingai išrišti, tas užpelnys sau nūširdžiausią Lietuvos jaunūmenės padekavonę ir meilę.

G. D.

Naudingi pamokymai.

Širšūnių naikinimas.

Reikia skilikes, kur veisas širšūnes, užkaišyti su skurliukais terpentino sumirkytais.

Čistymas kepalušu.

Baltus šiaudų kepalušus reikia čistyti su muiliniu vandenimi, į kurį dar gali idėti miešančių milčiukų (buržacy prosezek, dūkem sodos). Šiaudinius tamsus kepalušus partraukti su lekeriu ir džiovinti ant saulės. Brunus ir vailoninius reikia gerai ištrinti su tabokiniu vandenimi (sausus tabokos lapus virinti ir su skistimu trinti). Jūdus kepalušus čistyja su amonijaku (štinkt spiritu).

Dūnos užlaikymas nu pasenimo ir peleimo.

Vasaros laikę kaimūse dūną kepa syki ant nedielios, užtat tankei ant galo nedielios pasesta ir pradeda pelėti. Datirtas yra budas tamę dalykę laikyti dūną miltų maišūse, užrišus ir pakabinus, kur truputį vėjas papukšnoja. Teip laikoma dūna greit nesęsta ir nepelieja.

Krekmolai iš kaštanų.

Imti šviežius kaštanus, nulupti viršutines tamsei brunosės žievikes, supjauščius į šmočiukus, sumušti į tešlą. Tešlą išmaišius su vandenimi, išsunkti (išspausti) par nauji retą audimą. Atkartoti tą kelis sykius, iki krekmolai gerai neišsisunks (t. yra su vandenimi išmaišyti ir sunkti). Ant rytojaus kaip skistimas nusistos, vandenį atsargei reikia nupilti, o užpylus su kitu čystu vandenimi išmaišyti sulyg dugnu visus nusistojusius krekmolus, kad gerai nusiplautu ir vėl nustovinus vandenį nusunkti. Teip sunkstyti ir pylioti gryną vandenį, iki ant krekmolų nusistojusių nebus grynas vandū, o krekmolai paliks balti, kaip sniegas. Paskui reikia krekmolus išdžiovinti prieš saulę ar troboje ir sausai padėti.

Pigus karbolis (karboline rukštis).

Gydytojas Okenckis išrado tokį skistimą, kurs lygei, kaip karboline rukštis, naikina ligoms užkretančius gyvius ir čystyja orą. Dirbti šėip: Imti vieną svarą pušinio ar beržinio deguto, du svaru vandens, pusantro svaro medžio pelenų ir tą visą gerai išmaišyti. Paskui vel dapilti aštūnius svarus vandens, gerai išmaišyti ir par dvi valandi pastovinti. Ant galo, kaip nusistos, atsargei supilti į kitą indą ir vartoti, lygei kaip karbolinę rukštę.

Uksusas.

Visusveikiausis yra uksusas namie dirbtas iš ūgų ar vaisių. Kiekviena ukininke turi mokėti jį dirbti. Obulus, grušus arba slyvus reikia sumušti (sukriušti) į tešlą, sudėti į verpelikę (bačkikę) ir užpilti su verdančiu vandenimi: kiek kvartų bus tešlos, tiek kvartų reikia užpilti ir verdančio vandens. Bačkike turi stovėti šiltoje vietoje kokias

6 ar 8 dienas, iki nepradės rugti; tadą reikia ją parkošti į čystą bačkikę, įpilti pusę kvartos mielių, įdėti dūnos šmotuką ir pastatyti šiltoje vietoje ant kokio mėnesio. Bačkikę reikia gerai pridengti ir užkloti su vilnoniu drabužiu. Po mėnesio jau uksusą gali vartoti. Kad negestu, reikia, supilsčius į mažesnius indžiukus, gerai užkimšti.

Gesymas užsidegusių drabužių.

Jeigu ant ko netikėtai užsidegtu drabužei, nereikia lakstyti po trobą ir, rankomis plasnojant, gesyti, bet tūjaus reikia įsivirtuti į kaldrą ar kitą kokią nors drabužį, o jeigu nebutu drabužio, tad geriau voliotis po aslą ir taip gesyti, nekaip grobstidamos su rankomis.

Parsudytos sausos.

Norint iš įsurėjusių šinkų arba dziiovintų žansų ištraukti surumą, reikia par keles valandas laikyti saldame piene, o paskui išėmus, kaip nuvarves, ištrinti lyg sausa su miltais ir nušlūstyti.

Dejimas į rusius.

Dedant vaisius į rusius ant žiemos, paprastai pildos du apsirikimu. Kad už sykio storai uždengia, nū ko nebegali išeiti laukan dregmė ir šunta; antras, kad nežmoniškai apseidami su vaiseis jūs minioja, svaido, kriūša ir tam panašais budais nugrenda žieves, lengvei prieina oras, pradeda gesti, puti, o vienas užsikrėtęs tampa nūdu (tručizną) savo kaimynams ir t. toliaus. Norint gerai ir sveikai užlaikyti vaisius, reikia jūs pirma pradžiiovinti (pravėdinti), sudėjus į rusį, tūjaus storai neuždengti, palikti skylikes, kurias uždengti tiktaise užėjus šalčiams. Ant bulbių, setinių, burokų, morkų, dedant į rusį, gerai yra po truputį dulkinti gesytus kalkius. Kalkei naikina puvėšų gyviukus ir nedaleid' gesti, prilaiko ant ilgo laiko šviežumą ir bruzdumą.

Visųgeriausias pienas.

Pienas yra labai geras maistas; o vienok žmones, įpatingai vaikai nū jo serga. Dėlko? Nes daugybę nesveikų

dalių (zaraza), kurios ore yra, kūgreičiausei pienas įtraukia į save, greitai jamę virsta ir paskui sykiu įeina į žmogaus vidurius. Nesyki ir karve yra nesveika, kaip antai, turi džiova, tai-gi nū jos žmones igavę ligą, serga tankei ir miršta. Kūgeriausias daiktas yra dūti virintą pianą, nes virinant karštis užmuša visas, kokios tikt nebutu, nesveikas dalis. Dėlto virintas pienas nerugsta ir negenda teip greitai, kaip nevirintas. Visusveikiausį pianą apturėsi, kad jis įkaista kiek reikia užmušimui nesveikų dalių, bet neužverda ir grietine ant jo neužsideda; tam tikslui gali padaryti šaip: pripilus butelį pianą, įstatyti į katiliuką vandens ar viralo, teip kad nesiektu dugno ir virinti; tokiu budu darant pienas gerai įkais, bet neužvirs, dėl tikresnio užmušimo nesveikų dalių gali teip įkaitintą pianą, užšaldžius, vel išnaujo virinti. Tą gali atkartoti lyg kelių sykių, tadą jau abėjojimo nebepaliks nejokių nesveikų dalių. Su teip sutaisytu pienu girdomi vaikai nesergo pilvais ir labai derlus auga. Teip suvirintas pienas gerai užkimštoje ir su smalku ar su kitu tam panašiu daiktu užlipytoj' butelkoj' nesugės, stovedamas nors ištisis metus.

Atsakąs rėdaktorius **F. Saunus Tylžeje**; prie jo siųsti raštus, rankraščius ir pinigus; pas jį teipogi laikraščio krautuve. Antrašas:

Herrn F. Saunus, Tilsit Wasserstr.

Spaudinta pas J. Šenkę, Tylžėje.